

Lovec

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

XLIX. LETNIK

ŠT. 3

JUNIJ - ROŽNIK 1966

Foto R. Cenčič

O gojitvenem odstrelu srnjadi

Vojko Podgornik

Zopet je minilo lovsko leto in za nami je že tudi ocenjevanje trofej. Pred komisijo so se vrstile trofeje in njih srečni ali nesrečni lastniki so z zanimanjem sodelovali pri ocenjevanju, ki v zadnjem času nima več značaja togega komisijskega ocenjevanja, temveč je postalo pravi lovski dan, kajti število udeležencev, ki opazujejo in sodelujejo pri ocenjevanju, je precejšnje. Večina LD že sama predhodno oceni svoje trofeje in zastopniki LD branijo svoja stališča pred komisijo, kar daje dobre strokovne razprave, katerih rezultati se prenašajo neposredno na lovske družine.

Zanimivo je, da se ti razgovori nanašajo, konkretno pri srnjadi, zgolj na pravilen ali nepravilen odstrel srnjakov, medtem ko navzoči zastopniki ostajajo neprizadeti ob ugotovitvah komisije, da odstrel srn in mladičev ni pravilen. Podatki skoraj brez izjeme kažejo, da je odstrel prvih in drugih pod načrtovanim odstrelom. Kar je odstreljenega, so večinoma srne in le v neznatnem številu mladice in mladiči.

Ta način enostranskega obravnavanja odstrela srnjadi, s poudarkom zgolj na odstrelu srnjakov, je dovedel do nenormalnih staležev srnjadi in do izrazitega spolnega nesorazmerja v korist srn (obravnavam le področje LZ Maribor, ker so mi druga področja premalo znana). Ob ugotovitvah takšnega stanja ne moremo mimo nekaterih zakonitosti, ki urejajo življenje divjadi in katere bi morali kot gojitelji poznati, če želimo vsaj v približno zadovoljivi meri nadomestiti naravno selekcijo v kultiviranem biotopu.

Ena glavnih bioloških zakonitosti je, da mora biti gostota divjadi ob primernem spolnem razmerju takšna, da ustreza bonitetni vrednosti področja, na katerem divjad živi. Prekoračenje optimalne gostote divjadi, v našem primeru srnjadi, ima hujše posledice kot napačen odstrel srnjakov, kajti vzporedno s porastom staleža nad optimalnim, upada življenjska moč srnjadi, kar se odraža v slabši telesni kondiciji, manjši rodnosti in ne nazadnje tudi v slabših trofejah. Če doseže nekontroliran porast staležev kulminacijsko točko, poseže običajno v takšen stalež narava sama z biološko selekcijo, ki se navadno odrazi v raznih boleznih, ki zmanjšajo stalež.

Ob splošnem neupoštevanju navedene zakonitosti, v skoraj vseh naših loviščih, moramo ocenjevati gojitveni odstrel srnjakov kot dokaj enostransko gojitveno akcijo, ki zdravi le posledice

napačne gojitve srnjadi, ne odpravlja pa vseh vzrokov, ki so razlog vsakoletnemu prirastku nesorazmernega števila gojitveno neprimerne srnjadi.

Mnenja sem, da je v sedanjem obdobju krivda za prevelike staleže, pogojene z nepravilnim spolnim razmerjem ter za slabo poprečje trofej srnjakov, ki se ne premakne na boljše kljub dokaj vestnemu gojitvenemu odstrelu srnjakov, na nepravilnem odstrelu srn in mladičev.

Če govorim o napačnem gojitvenem odstrelu srn in mladičev, mislim pri tem predvsem na tele pojave:

- vsako leto pade občutno večje število srnjakov kot srn,
- odstrel srn gre skoraj izključno v škodo zrelih srn,
- odstrel mladičev obojega spola je malenkosten.

Številčno manjši odstrel srn kot srnjakov povzroča spolno nesorazmerje v korist srn in s tem je dana osnova za progresiven porast staleža. Pri tem pa ne smemo prezreti tudi drugih posledic napačnega spolnega razmerja, kot sta paritev v ožjem krvnem sorodstvu in pomanjkanje selekcije srnjakov ob paritvi.

Razlogi za takšen odstrel so znani. Srnjak ima trofejo, srna je nima. Srnjaka laže oceniš v gojitvenem pogledu, srno težje. Srnjaka lovimo v najlepšem letnem času, odstrel srn se pomakne pretežno v pozno jesenski in zimski čas. Določeno vlogo igrajo tudi etični momenti; mnogim lovcem je strel na srno zaradi njene ljubkosti nesimpatičen in je to tudi zelo pogost izgovor za neizvršen odstrel srn.

Članstvo v lovskih družinah narašča iz leta v leto, časa pa, ki ga člani lahko posvetimo lovu in lovišču, je očitno iz leta v leto manj. Tako si za odstrel srnjaka še vzameš čas, za odstrel srne pa ga navadno že ni, ali pa tako malo, da upleniš prvo srno, ki jo vidiš.

Zavoljo tega imajo pravilniki mnogih lovskih družin določilo, da mora član, ki upleni srnjaka, odstreliti tudi srno, sicer je tu kazen (denarna ali prepoved odstrela srnjaka v naslednjem letu). Pomanjkanje časa, nezainteresiranost in težji pogoji pravilnega odstrela na eni strani ter grožnja s kaznijo na drugi strani v polni meri prispevajo k temu, da pretežni del lovcev vidi v odstrelu srne nadležno obveznost. Temu primeren je potem tudi rezultat odstrela.

Odstrel zrelih srn rodnic bi lahko primerjali z ravnanjem kmeta, ki daje mesarju najboljše krave iz hleva. Zanimivo je splošno razširjeno mnenje, da je velika srna »stara srna« in s tem opravičujejo tak v osnovi napačen odstrel. Pri tem pa vemo, da je uplentev dejansko stare srne prav tako redka kakor res starega srnjaka. Ni dvoma, da je takšno odstreljevanje, poleg temeljitega neznanja, v glavnem račun na več mesa in denarja.

Škodljive posledice takšnega odstrela so na dlani in se kažejo v upadanju telesne moči in rogovja ter pogostnem pojavu bolezni in zajedavcev, da ne govorim o usodi mladičev, ki zgube mater. S podrobnejšim opazovanjem širšega področja sem ugotovil, da je delež odstreljenih zdravih in zrelih srn nasproti odstrela potrebnih zaskrb-ljujoče velik, ponekod je to celo pravilo.

Po statistiki o starosti in kvaliteti srnjadi od 16. sept. dalje je bilo v septembru in oktobru v zmrzovalnico oddanih prav malo srn, a te v glavnem iz hribovskih predelov. Bile so domala same mladice in šibke srne. V tem obdobju je bilo v nižinskih loviščih zlasti po italijanskih gostih ustreljeno določeno število srnjadi, ki pa so plen ponajveč odkupili. Oddanih srn in mladičev je bilo največ v novembru in decembru, pretežno zrelih, zdravih srn. Tako je npr. lovska družina oddala v enem dnevu tri srne v skupni teži 58 kg. Dve srni sta bili štiriletni, ena pet-letna. Podobnih primerov je bilo mnogo. Znan pa mi je tudi primer lovske družine, da je na enodnevnom lovu na malo divjad padlo tudi 10 kosov srnjadi (3 srnjaki, 7 srn), ki so jih odstrelili italijanski gosti. S kakšnimi puškami?!

Neznatno število odstreljenih mladičev dokazuje, da je znanje lovcev, zlasti nižinskih lovišč, o pravih gojitvi srnjadi zelo skromno. Vsa strokovna pojasnila in napotila o gojitvi srnjadi, ki so bila zadnje čase objavljena v našem glasilu, dokaj jasno in izčrpno govore, kako je poleg drugega treba z odstrelom izboljšati kakovost srnjadi. Če pri tem izločujemo tudi šibkejše vodeče srne, je neodpuštljiv lovski greh, če prej ne odstrelimo njihovih mladičev. Žal to osnovno načelo lovske pravičnosti in človečnosti le redko kje spoštujejo. Razlogov za opuščanje odstrela mladičev je več. Mladič denarno malo izda. Težko ga je oceniti, ali je slab ali je v osnovi dober, če ni več srnjadi skupaj (za medsebojno primerjavo). Ni tudi vedno lahko ločiti srnjačka od srnice.

Odstrel srn in mladičev ni niti enostaven niti lahek posel. Zahteva odlično poznanje srnjadi nasploh in posebej srnjadi v lovišču, kjer odstreljujemo. Menim, da je le skromno število lovcev, ki so večji tega, še manj pa tistih, ki utegnejo temeljito oceniti posamezne živali. To nam govori za to, da je boljše poveriti odstrel srn in mladičev dobrim poznavalcem srnjadi, zlasti lovskim čuvajem in jih za trud in odgovorno delo primerno nagraditi.

Vprašujem se, ali ne bi bilo bolje uvesti način, da bi uplenitelji srnjakov plemenjakov plačali pristojbino lovski družini, ki bi ta sredstva porabila za nagrajevanje lovcev — lovskih čuvajev — ki bi vršili odstrel srn in mladičev, kakor pa obvezovati člana, ki upleni srnjaka z dobro zasnovno, da upleni tudi srno. S tem bi se izognili, da nevesč lovec ne bi storil še druge napake.

V zadnjih letih je posebno zaskrbljivo upadanje moralnega odnosa do divjadi, ki se pojavlja s porajajočim se lovskim turizmom. Tuji lovski turisti, zlasti iz Italije, nimajo lovskega odnosa do divjadi v našem smislu in jim je odstrel srnjadi s šibrami nekaj samo po sebi umevnega — kakor je bilo svoj čas tudi pri nas. Tako se dogaja, da lovske družine dovoljujejo lovskim turistom odstrel srnjadi, zlasti srn, s šibrami na pogonih na malo divjad. Vedno pogostnejši so taki pojavi, ki kršijo osnovna načela sodobne lovske pravičnosti, ki mora biti lovcem zapoved. Tembolj se to pojavlja v nižinskih loviščih, kjer temu botruje po eni strani prevelik stalež srnjadi, po drugi pa lakota po dolarjih. To nikakor ne more opravičevati uničevanja s trudom pridobljenih moralnih vrednot v lovstvu, na katere smo upravičeno ponosni in degradiranja srnjadi na raven zajca.

To sem napisal z željo, da bi sprožil živahnejšo razpravo o gojitvenem odstrelu srn in mladičev v našem glasilu in da bi gospodarska reforma temeljito zajela tudi lovstvo pri gojitvi, to je odstrelu srnjadi.

Na Turnišču, LD Ptuj, 8. jul. 1965 Foto B. Stanič
uplenjena trofeja, teža 510 g, 148,55 točke. Uplenitelj
Slavko Jesenko, Ptuj

Odstrel in kvaliteta srnjadi

Viktor Debelak

Med lovci se precej razpravlja o staležu in gojitvi srnjadi. Nekateri lovci si enostavno zamišljajo izboljšanje z večjim odstrelom, da ne bi prišlo pri srnjadi do degeneracije, da bi je pozimi toliko ne poginilo in da ne bi zahajala v druga lovišča. Kot starejši lovec sem večkrat skušal vplivati na lovce, vendar sem dostikrat naletel na gluha ušesa.

Kakor je znano, se pri nas stalež srnjadi zmanjšuje, ne pa raste, kakor prikazujejo lovske družine, čeprav polovica lovskih družin ne izvrši planiranega odstrela. Če pogledamo v lovišče, smo si prav kmalu na jasnem, kaj je vzrok temu. Nekatero lovske družine izkazujejo prevelik stalež srnjadi in se štejejo med vzorne, če poleg velikega pogina srnjadi izvrše še ves planirani odstrel. Sosednje lovske družine pa spomladi ugibajo, kje je srnjad, ki ni bila odstreljena, poginule pa niso našli. Vzrok temu je v mnogih loviščih prevelik odstrel srnjadi. Ker pa so v teh za srnjad boljši pogoji, se srnjad priseli vanje iz sosednjega lovišča in stalež je zopet dober.

Če pogledamo z gojitvenega stališča, je taka izmenjava srnjadi ugodna za osvežitev krvi. Toda v teh loviščih ponovno izvedejo visok odstrel srnjadi, kar se ponavlja iz leta v leto in tako stalež upada. Lovske družine bi morale upoštevati taka preseljevanja in v nekaterih loviščih ali delih lovišč odstrel srnjadi omejiti in skupno ugotavljati stalež.

Če hočemo obdržati zdravo in močno srnjad, bo treba tudi razmišljati o izmenjavi srnjadi zaradi osvežitve krvi, sicer bo počasi degenerirala in stalež bo močno upadel. Načrtno izmenjavanje srnjadi naj bi se enostavno izvajalo tako, da bi plansko izvrševali odstrel srnjakov v tistih delih lovišča, kjer so srnjaki s slabimi trofejami, strogo pa bi omejili odstrel — izvzeto gojitveni — tam, kjer so krepki srnjaki. Tam bi izvršili le delni odstrel srn, ker bi sicer v tem delu lovišča znižali plansko določen stalež. Srnjaki bi v takem primeru iskali srne drugod. Mislim, da bi bila na ta način gojitev srnjadi enostavna in smotna.

Tudi albinizem pri srnjadi je v zvezi z današnjim nepravilnim odstrelom. V nekaj letih sem v majhnem okolišju uplenil 3 bele srne. Lovci bi gotovo vedeli še kaj več povedati v zvezi z albinizmom. Potrebno bo nekaj ukreniti, ker se naša srnjad že leta pari v ožjem sorodstvu.

Pred vojno je bila pri nas močnejša srnjad, ker je bil način lova popolnoma drugačen. Srnjadi takrat niso tako čuvali in jo pustili lenariti kakor danes. Stalno so jo zasledovali lovci z raznimi pogoni, divji lovci in klateči se psi. Tako je bila srnjad prisiljena seliti se iz kraja v kraj in tako se je navadno mešala kri. Seveda je bil stalež srnjadi takrat majhen, vendar je bila srnjad mnogo bolj zdrava. V bodoče bi bilo treba mladim lovcem mnogo več pouka o odstrelu srnjadi, ocenjevanju trofej v naravi in tudi o gojitvi srnjadi.

Nekatero lovske družine na pritisk članov prijavljajo mnogo večji stalež srnjadi zato, da pride letno čim več članov do zaželenih trofej. Mnogim lovcem so lepe trofeje srnjakov trn v peti. Menijo, da je bolje imeti trofeje v svoji zbirki kakor v lovišču, kjer da kasneje propadejo. Nikdar pa se taki lovci ne vprašajo, ali so sploh upravičeni do boljše trofeje. Spomnimo se načela: Vrnimo lovišču, kar smo iz njega vzeli! Mnogi lovci se v hudi zimi ne spomnijo svoje dolžnosti do pomoči potrebne divjadi.

Ko je lov na srnjaka odprt, takim lovcem niti na misel ne pride, da bi morali najprej odstreliti za razplod neustrezne srnjake. Če se v lovišču pojavi kapitalen srnjak, se začne prava dirka za njim. Izgovori so vedno isti: »Če ga ne bom jaz, ga bo kdo drug.« Nikakor nisem proti, da jeseni odstrelimo tudi kakega kapitalnega srnjaka, toda le pod pogojem, da s tem ne naredimo škode na staležu. Za odstrel srn se žal zanima le malo lovcev in tako nastaja pri srnjadi vedno večje spol-

no nesorazmerje. Redki so lovci, ki res skrbno izvrše odstrel srn, saj je zanje potrebno mnogo več opazovanja in znanja kakor pri srnjakih. Gojivni odstrel, zlasti srn, naj bi prvenstveno izvrševali vestni lovski čuvaji, ki so dan na dan v lovišču. Lovsko pravično pa ni, če se lovci podele za lepimi trofejami, lovske družine pa za devizami.

Napačna pojmovanja

Viktor Čeh

Menda ni športne organizacije, ki bi jo sestavljalo tako pisano članstvo kakor lovsko organizacijo. Naša socialistična stvarnost je dodobra pometla s pre mnogimi razlikami, ki so v prejšnjih časih ustvarjale docela nepremostljive prepade med preprostim človekom in tako imenovanim boljšim slojem. Danes se izživljata v lovstvu z enakimi pravicami kmet in meščan, delavec in izobraženec. Nedvomno je to ena redkih organizacij, kjer tudi starostna leta ne pomenijo skrajne ovire, ki imajo v drugih športih odločilno vlogo pri izločanju članov iz njihove aktivne dejavnosti. Ni pa samo struktura lovskih vrst značilnost tega prelepega športa, ki je po zgodovinskih virih pomenil v dobi pračloveka ne le šport, marveč pogoj za obstanek, in je zanj značilna bogata zakladnica raznovrstnih običajev, izrazov ter pisanih in nepisanih zakonov ter pojmov. Ali ni nekaj tega tudi že preživelo in včasih celo nesposobno za lovca današnjega časa? O tem sem pogosto razmišljal. Pri tem sem prišel do spoznanj, katerih se ne morem več otresti in bi o njih rad pokramljal s teboj — lovski tovariš. Ne želim s temi mislimi ustvarjati videza skrivnostnega filozofa, ampak nameravam povedati naravnost, kar me moti, pri tem pa iskreno želim, da mi ne zamereš, bralec, če sem te nenamena »pobožal«.

Laž

Že kot otrok je Janez pogosto slišal izreke: »Laže kot jager! Krade kot sraka! Ciganu kaj verjeti! Laž in tatvina sta sestri!« In še mnogo drugih. Ker je v teh izrekih tesna sorodnost med lažjo, krajo, cigani in podobnim človeškim zlom, je Janez te »cvetke« že iz otroštva preziral. Predvsem ostudna mu je bila vedno laž. Mislil si je: Tatvina je nevarna premožnim ljudem, ker jih je mogoče okraati, ne more pa prizadeti ubožnih ljudi. Laž je pa nevarna vsakomur. Ta resnica se je pozneje celo uresničila na njem samem in je nepozabno pretresla njegovo življenje. Sam je zagrešil le to, da je verjel besedam, ki so bile laž.

Posledica prebolelih laži je bila, da je postal lovec. Toda že kar na začetku pa vse do danes je tudi v lovstvu srečeval laž. Sam ni nikdar niti pomislil, da naj bi bila ta ostudna zaščitnica pre mnogih tudi njegova pomočnica. In glej, dragi lovski tovariš, zgodilo se mu je, da se je včasih celo osmešil. »Kdor dela, tudi greši!« pravi stari pregovor. Janez lahko reče, da je v lovstvu kar pridno delal, zato je pa tudi tu in tam pogršil. In ker si ni nadel ob kakem

Po uplenitvi

Foto A. Koprivnikar

spodrseljaju varne krinke laži in se pokazal kot nezmožljiv vseved, je bil v takih primerih predmet posmeha. Pogosto je slišal med lovci, da ni noben »jager«, ker ne zna lagati. Tudi naboljši prijatelj ga je pogrjal: »Tepec, ali moraš povedati vse tako, kot je bilo!?!«

Mislim, da je dovolj izpovedi. Premislimo, dragi lovci! Je res del veličine n sposobnost lovca v tem, kako se zna zlagati? Ali res ni lovec, kdor ne laže? Prepričan sem, da že ob nežni tankočutnosti lahko spoznamo, da spada laž v pozabo, saj niti malo ne označuje značaja dostojnega človeka. Narava nudi dovolj resničnih, pristnih doživetij, ki naj nadomestijo lažna pripovedovanja. V kočljivih lovskih zadevah pa naj stopi v ospredje čut lovskega tovarišstva in zaupanja, ki bo rodilo prijetne medsebojne odnose, laž pa bo tako tudi med lovci izgubila svoj čar.

Lovska pravičnost

Beseda pravičnost vsebuje tako veličino, da se je človek vselej niti docela ne zaveda. Tudi lovska pravičnost je obsežnejši pojem, kot si ga včasih kdo zamišlja. Lovska pravičnost ni samo v tem, da lovec uplenjeno divjad odda ali prijavi, ne da bi skrivaj romala v lonec, ampak še v marsičem, kar nima nič skupnega s protipravnim prisvajanjem. Tako npr. poznamo pojem lovsko pravične uplenitve. Pri tem pojmu me motita dve stvari:

1. Marsikdo pozablja važen pogoj za pravično uplenitev divjadi — to je brezhibno lovsko orožje. Pogosto srečujemo ljudi, ki menijo, da priprava, ki ima to lastnost, da po določenih gibih zagrmi in bruhne predse izstrelak, že zadostuje in opravičuje pravično uplenitev. Važnih faktorjev osebne in splošne varnosti ter posledic takega dvomljivo »poslanega« izstrelka ne prištevajo med sestavine lovske pravičnosti.

2. Kamen spotike je tudi v tem, da lovci precenjujejo odlike svojega orožja. Pokanje na vse mogoče in nemogoče razdalje ni v skladu z lovsko pravičnostjo. Pretirana samozavest strelca je škodljiva ter lahko resno omadežuje lovsko pravičnost strelca. Nadalje pa spada tako početje že v okvir pojma — streljaštvo.

Streljaštvo

Ni redek primer, da plača kak gorečnejš svojo lovsko vneto s tem, da se ga prime vzdevek — streljač. Predno pa nekomu »prišijemo« to »šaržo«, si moramo biti na jasnem, s čim jo je zaslužil. So namreč lovci, ki čislajo lovišča polna divjadi in jih veseli, če jim pride kaj pred cev. To svoje nagnjenje pa tudi iskreno priznajo. So pa tudi taki, ki trdijo, da jih »klavnice« odbijajo in hočejo s tem pokazati navdušenje nad svojimi revnimi lovišči.

Že vrsto let lovim po hribih in dolinah, a še nisem doživel primera, da bi udeleženec prosil lovovodjo, naj ga postavi na »mrtvo stražo«. Celo vljudnostni primeri, da bi mlajši dajali prednost starejšim na boljših stojiščih, so verjetno osamljena redkost. Vse prej se zgodi, da si sosedje, še pogosteje pa brakirji strelcem »odjedajo« na stojišča namenjeno divjad. In če že priteče v hribovskih loviščih tisti redki zajček — kdo mu prizanese? Le priznajmo, lovski bratci, da radi streljamo. To nas je tudi privedlo v lovske vrste.

Resnično streljaštvo je le to, če se zgodi, kar sem doživel na nekem skupnem lovu v še kar bogatem nižinskem lovišču. Pred lovcem se je dvignil zajec na očitno preveliki razdalji, kljub temu je ta vseeno izpraznil obe cevi. Zajec ni niti malo nakazal zadetka in je tekel kot blisk proti bližnji vasi. Ptičar, last »preudarnega« strelca, je ucvril v dolgih skokih za njim. Zajec je došel do avta ceste, ki je speljana za vasjo in jo zaradi prometa ubral s cesto vzporedno, s tem pa je psu močno skrajšal pot. Začela se je gonja na življenje in smrt. Zajec je švigal kot blisk sem in tja, pes pa v dolgih skokih hlastajoč za njim. Potem je zajček nekajkrat presunljivo zavikal. Podoben prizor se je ponovil tega dne še nekajkrat, le s to razliko, da je sodelovalo več psov. Zajci so izgledali po streljih na prevelike razdalje docela zdravi, toda končno so glasno vekajoč končali med zobmi. Ta lov sem pač ocenil kot klavnico, nepremišljene strelce pa kot streljače.

Nosni zolj

Dr. Janez Brglez

Pri divjih prežvekovalcih, predvsem pri srnjadi v nekaterih naših loviščih, povzročajo ličinke nosnega zolja občutno izgubo. Ličinke najdemo v obnosnih votlinah gostitelja, na sluznici mehkega neba, na korenu jezika, pripete so na sluznici kanala, ki povezuje srednje uho z žrelom (tuba auditiva) in na nosni sluznici.

Nosni zolj sodi k žuželkam ali insektom in sicer k dvokrilcem. Spolno zreli zolj ima razvita krila in živi le kratek čas. Ustni organi so zakrneli, zato družine iz rodu Oestridae, kamor prištevamo tudi nosnega zolja, ne jemljejo hrane. Telo žuželke je pokrito z nežnimi dlačicami, ki nas spominjajo na krzno sesalcev, glava je velika in široka. Tipalnica so značilne in organ tipalnic, ki ga s strokovnim imenom imenujemo arista, ter je za vrsto značilen, je gol. Na krilih imajo žuželke nosnega zolja značilen splet žil, kar nam pomaga pri razlikovanju in določanju vrst.

Nas bolj zanimajo ličinke. Same ličinke namreč žive na zajedavski način. To so žilave, do 2 cm velike, vretenaste, hitinske tvorbe. Če jih pobliže pogledamo, lahko opazimo, da so sestavljene iz več obročkov, le-ti pa so pokriti s številnimi hitinskimi trni. Če položimo ličinko na dlan, začutimo, kako se pripne s trni na kožo in ne zdrsi po dlani. Na zadnjem delu ličinke opazimo polkrožne, temnejše plošče, ki so z drobnimi gubami ločene od telesa ličinke. S strokovnim imenom imenujemo opisani organ stigma; ličinki služi za dihanje. Na sprednjem delu ličinke so se razvili močni organi za učvrstitev ličinke v telesu gostitelja. To so kavljem podobne tvorbe, zakrivljene navzven, temno rjave ali črne barve. Pri razvitih ličinkah jih lahko vidimo s prostim očesom.

Mlade, nekaj mesecev stare ličinke, so velike komaj nekaj milimetrov. Takšne ličinke so praviloma prozorne ali pa imajo svetlo rožnato barvo. Hitinska kožica, ki ličinko pokriva, je mehka, trnaste tvorbe se še niso dokončno razvile. Ščasoma postaja ličinka temnejša, kostanjevo rjava, temno rjava in na koncu skoraj črna. Čim temnejša je ličinka, tem bolj je zrela in takšna kmalu zapusti svojega gostitelja. Ličinke žive v svojem gostitelju približno eno leto.

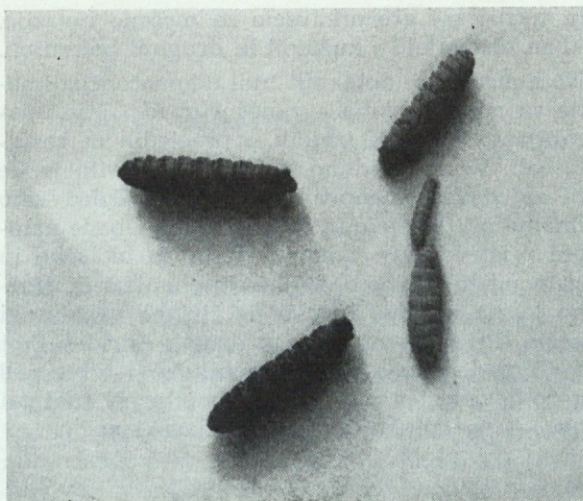
Spolno zrela samica polaga ličinke na sluznico nosu novega gostitelja, kakor je to primer tudi pri drugih estridah. Znano je, da živali instinktivno začutijo, ko se jim približujejo samice

nosnega zolja, postanejo nemirne, sunkovito obračajo smrček k zemlji in se združujejo v čredo. Podrobno še ne vemo, kakšen je mehanizem polaganja ličink samic nosnega zolja pri divjadi, vemo samo, da se to dogaja ob lepem vremenu in samo ob določenih urah dneva. Navadno najdemo največ ličink pri mladi divjadi. Sklepamo na določeno odpornost ali sposobnost starejših živali, da se varujejo pred novimi invazijami.

Ličinke iz družine Cephonominae, sem prištevamo nosnega zolja, se pri gostitelju hitro razvijajo. Pri tem razvoju se ličinka dvakrat prelevi. V začetku imajo ličinke zaščitno barvo, saj jih po barvi ne ločimo od nosne sluznice. Spoznali smo že orožje ličink — bodice in kavljive ustih. Z orožjem se živahna ličinka premika in pripenja na sluznico, po sluznici nosu potuje naprej v nosne votline. Posebno močno se pričvrsti v globoko plast sluznice. Pri premikanju in pri poškodbah sluznice se prične izločevati obilo goste sluzi, ki se ji pridružijo tudi krvničke. Na poškodovanih mestih pa se naselijo in razmnožujejo tudi bakterije. Žival se brani s kašljem, drgnjenjem nosu ob predmete, sunkovitim dihanjem in drugimi gibi. Živali so nemirne, težko dihaajo. Smrček in nosnici so pokriti s sluzjo in gnojem. Pred koncem pomladi, ko so ličinke največje, pa lahko ličinke skupaj s sluzjo zaprejo prehode dihal in pride do zadušitve oz. pogina živali. V tem času pogosto najdemo ličinke v nosnem kanalu, pri obnemogli živali jih lahko otipamo s prsti.

Danes menimo, da je pot, ki jo ličinka opravi v gostitelju, določena. S sluznice nosu pride v žrelo, na koren jezika in v obnosne votline. Šele potem ličinke najdemo v čelni votlini. Podobno se obnašajo ličinke nosnega zolja pri ovcah. Vrsto imenujemo *Oestrus ovis*. V čelni votlini najdemo najbolj dozorele ličinke in računamo, da na tem mestu dozori in se tu konča pot navzgor. Po 2 do 8 ličink najdemo v čelnem sinusu ali votlini. Ko se ličinke odpustijo s sluznice čelne votline, pridejo na njihovo mesto druge in tako se ponavlja, da večina ličink obide opisano pot.

Omeniti moramo, da so ličinke, ki so zapustile gostitelja, izredno odporne pred toplotnimi in kemijskimi dražljaji. Povemo naj, da se živahno premikajo čez 20 minut tudi v 10% formalinu. Pri naših klimatskih pogojih zapuščajo ličinke svojega gostitelja od konca maja do začetka septembra. Razumljivo je, da največ ličink zapusti gostitelja meseca junija pa vse do sredine poletja. Ko ličinka pade na zemljo, se navadno zavleče v zavetje, prst in se zabubi. Buba je trda in žilava, črna kot oglje in ni gibljiva. V bubu dozori ličinka v žuželko. Po oploditvi poišče samica novega gostitelja, da bi pri njem odložila ličinke. Računamo, da ena sama samica nosnega zolja izleže potomstvo od 150 do 300 ličink. Nadalje, da se iz vseh ličink, položenih na nosnice živali, ne razvijejo ličinke tretje stopnje. Pra-

Nosni zolja, ličinke različne starosti

viloma se pri večjem številu ličink razvije manjše število ličink tretje stopnje.

Samica nosnega zolja invadira novega gostitelja v drugi polovici poletja. Posamezne invazije se primerijo tudi do konca jeseni.

Ličinka zapusti gostitelja tako, da se odpusti s sluznice in jo gostitelj skupaj s sluzjo izkašlja. Če je ličink nosnega zolja veliko pri enem samem gostitelju, je tudi škoda večja. Zajedavec se pri gibanju proti obnosnim votlinam zadržuje določen čas na številnih mestih in sluznicah, kjer pride do vnetja in poškodb. Sluznica odebeli, zleže izločajo sluz, pridruži se še gnoj in kosmiči površine epitela ter tudi kri.

Najbolj občutna škoda pri srnjadi se kaže v poginih. Živali, ki ostanejo žive, so slabše odporne. Če so mlade in so invadirane tudi z drugimi vrstami zajedavcev, zaostanejo v rasti. Pogosto najdemo pri njih številne trihostrongilidne vrste in črvivost pljuč.

Kako je bolezen razširjena pri nas?

Pretežni del našega humidnega predalpskega sveta je življenjski prostor nosnega zolja. Pri pregledanih živalih ugotavljamo močno razširjenost zajedavca. Tudi v nekaterih obrobni, nižinskih loviščih ugotavljamo pogine srnjadi zaradi invazije ličink nosnega zolja. Prav gotovo gre pri tem za živali, ki so se invadirale na območju, kjer se zajedavec javlja, so se pa pozneje preselile in migrirale. Praviloma so Cephonominae razširjene povsod tam, kjer žive tudi njeje sorodne vrste zajedavcev pri domačih živalih. Kakšno število srnjadi pogine letno zaradi invadiranosti z ličinkami nosnega zolja, ne vemo natančno. Prav tako nimamo podatkov, katera starostna skupina živali prevladuje pri poginih, čeprav vemo, da so to predvsem mlade živali. Za nekatera lovišča bi morda lahko rekli, da so neposredni vzrok pogina prav zolja in to pri 8 do 15% od vseh poginulih živali. Tudi ta številka

ni točna, saj gre predvsem za mešane invazije, ki se združujejo s kužnimi in drugimi boleznimi. Na koncu bi se dotaknili tudi udomačenega imena za nosnega zolja — »nosni obad«. Ime uporabljamo tudi pri izvidih o pregledih in raztesbah. Vendar sodimo, da bi bilo pravilneje, če bi zajedavca imenovali nosni zolj. Zgled zato imamo pri govejem in ovčjem zolju. Obade namreč prištevamo k tabanidam, ki so biološko in sistematično točno določena skupina žuželk. Važno je, da njihova ličinka ne živi na zajedavski način. Pri nosnem zolju in drugih estridah, kot so Hypoderminae in Gastrophilidae — žive pod kožo goveda ter v prebavilih kopitarjev tudi pri nas — pa ličinka živi na zajedavski način.

Posrečilo se mi je vzgojiti bubo nosnega obada

Krišpin Ogris

Kako more postati bolezen nosnega obada pri srnjadi katastrofalna, naj vam povedo naslednji primeri, ki sem jih sam doživel.

V loviščih Mežaklja, Radovna in Vrh je bil stalež srnjadi mnogo prevelik. Vrsto let v teh loviščih niso odstrelili niti enega kosa. Poklicno lovsko osebje ni imelo dovoljenja za gojitveni odstrel, kar bi bilo v takem lovišču nujno potrebno. Lovskih gostov pa v takratna dvorska lovišča ni bilo. V letih 1936 in 1937 se je bolezen nosnega obada tako razpasla, da je uničila preko 70 % srnjadi.

Naj navedem primer: Spomladi sem nekega dne zvečer opazoval s hriba Obleka srnjad, ki je izstopila iz gozda na Rovte na Ravneh. Nudila se mi je zelo žalostna slika: naštel sem 28 kosov srnjadi, ki pa je tako hropla, da se je slišalo na daleč. Pri paši je sunkoma odmikala glavo, kot bi jo zbadalo v smrček. Naslednjega dne zjutraj sem šel opazovat na kraj Za srpmi. Tam sem zopet naštel z enega mesta 25 kosov srnjadi, ki je prav tako hropla in je bila v večini zapisana poginu.

Stalež srnjadi je kaj hitro pričel upadati; našli smo vedno več poginulih živali. Pri poginulih srnjakih nismo našli nobenega normalnega rogovja; vse je bilo kržljivo in zvito kot posledica nosnega obada. Bolne živali niso bile tako boječe kot zdrave in smo jih prav lahko opazovali. Srno, ki je bila že na koncu življenja, smo rešili zadnjih muk s strelom. Ko smo stopili do nje, smo opazili, da ležejo iz gobčka temno rumene, dozorele ličinke, ki so si utirale pot v zemljo, da se zabubijo. Poginuli srnjadi smo odrezali glave in jih sežgali, ker dozorele ličinke takoj zapustijo mrtvega gostitelja. V svilih sem tudi našel poginulega srnjaka s kržljivim rogovjem. Glavo sem vzel s seboj in jo natančno preiskal. V nosnih duplinah in grlu sem naštel 85 ličink. Čudil sem se, da so bile ličinke vseh velikosti in to od 2 mm do 30 mm. Kako se torej razvijajo ličinke?

Ličinke so najprej popolnoma bele. Ko pričnejo dozorevati, postajajo vedno bolj rumenkaste, ob po-

polni dozorelosti pa so temno rumene. Po vsem telesu imajo kaveljčke, ki so obrnjeni nazaj. Ko sem hotel ličinko odstraniti iz nosnih duplin, kaveljčki niso popustili in se je ličinka raje pretrgala.

Odprl in pregledal sem precejšnje število glav poginule srnjadi. Pri tem sem ugotovil, da je zadostovalo 13 do 15 ličink za pogin gostitelja in to le v primeru, če so se ličinke vzgnezdele v nosne dupline. Razumljivo je, da mora to povzročati silne bolečine, ker prodirajo ličinke proti možganom.

Imel sem dve osroteli srni mladici, v avgustu, ki je mesec infekcije nosnega obada, kakor pišejo.

Naslednje leto spomladi sem opazil, da bolehata za nosnim obadom. Obrnil sem se na bakteriološki zavod v Ljubljani za nasvet in pomoč, ker bi pri udomačenih srnah mogli preizkusiti kako sredstvo proti tem zajedavcem. Šef bakteriološkega zavoda mi je dal zdravila in sem jih smel dati naenkrat le 5 kapljic na kruh, ker so sicer strup. Za te parazite je dotik s tem preparatom »smrten«. Srne so vsak dan prav rade pojedle predpisani obrok, bolezen pa je le napredovala in končno sta obe poginili. Da bi preizkusil učinkovitost tega zdravila, sem dal 2 ličinki v to tekočino in pustil, da sta plavali v njej 3 minute. Ko sem jih nato položil na mizo, sem ugotovil, da jim ta kopel ni prav nič škodovala. Bile so še bolj živahne in niso poginile.

Na voljo sem imel precej nemške lovske literature, predvsem o boleznih divjadi. V tej literaturi sem bral, da nosni obad pri srnjadi ni preveč nevaren. Opisane so bile ličinke, buba in muha. Neki avtorji so navajali za muho svetlejšo, drugi temnejšo barvo. Vsi pa so poudarjali, da se še nikomur ni posrečilo vzgojiti bube in muhe. Mislil sem si, kako je mogoče opisati bubo in muho, če ju še nihče ni vzgojil, to se pravi, da pisec bube še ni videl in je muhe samo izbiral iz rojev raznih muh, ki obletavajo polja in gozdove.

Odločil sem se torej, da poskusim vzgojiti bubo in muho nosnega obada. Imel sem na voljo vedno dosti dozorelih ličink. Pričel sem jih vlagati v razne pločevinaste škatle, napolnjene z vlažno prstjo. Ob straneh sem naredil luknje za dostop vlage iz obdajajoče jih zemlje. Po mnogih poskusih pa uspeha ni bilo. Navadno sem po treh tednih dvignil poskusno škatlo in poiskal vložene ličinke. Bile so še vedno takšne, kot sem jih vložil. Ko pa sem jih nekoliko pritisnil z zobotrebcem, so iz njih iz obeh strani pričeli lezti majhni črvički. To so bile ličinke najezdnika, ki potrebuje za razvoj svojega potomstva ličinko nosnega obada, v katero polaga jajčeca, da se v njej razvije njegov zarod. S tem seveda uniči ličinke nosnega obada. Ker so bile vse vložene ličinke enako napadene in so se iz njih usipali mali črvički-ličinke, sem prišel do prepričanja, da so prav ti najezdniki rešitelji srnjadi pred nosnim obadom. Dokler je bilo v lovišču le malo ličink nosnega obada, se tudi te nepoznane živalce niso mogle na veliko razmnožiti, ko pa se je v lovišču pojavilo mnogo ličink nosnega obada, so se tudi ti najezdniki silno razmnožili in uničili ličinke nosnega obada. Tako je tudi tu narava sama vzpostavila ravnovesje. Preživela srnjad je bila zopet zdrava.

Spomnil sem se katastrofalnega uničenja gozdov na Češkem po metuljih oziroma gosencih smrekovega prelca, ki ga kljub vsem ukrepom ni mogla ustaviti človeška roka. Toda ko se je čez mero razmnožil, ga je narava sama uničila z zajedavci najezdniki in tako vzpostavila zopet biološko ravnovesje.

Kljub vsemu razočaranju sem ponovno napravil poskus, da vzgojim bubo in muho. Dozorelo, temno rumeno ličinko nosnega obada sem vložil v večjo pločevinasto škatlo, ki sem jo napolnil z ilovnato zemljo brez humusa. Ob straneh nisem več naredil

luknjic in da ne bi mogel priti v škatlo kak uničevalec te ličinke, sem škatlo pokril s pločevinastim pokrovom. Vanj sem zavrtal nekaj luknjic in skozi nje vpeljal v ilovico v škatli bambažne niti, ob zunanji strani okrog škatle pa sem naredil žlebiček, da sem vanj večkrat nalil vodo. Bombažne niti so dovajale toliko vlage, da se vložena ilovica ni popolnoma izsušila. Približno čez tri tedne sem pregledal tudi to škatlo. Bil sem ugodno presenečen. V ilovici sem našel pravo bubo nosnega obada. Tega uspeha sem bil tako vesel, da sem takoj naredil napako. Bubo sem dal v steklenico, jo pokril ter čakal, da se bo razvila iz nje muha. Tega nisem dočakal. Ko bi bil pustil bubo v ilovici, kjer se je zabubila, bi gotovo dobil tudi muho. V prazni steklenici in povrh še v sobi se preobrazba bube v muho ni mogla izvršiti. V ilovici v škatli sem našel rove, ki jih je delala ličinka, preden se je zabubila. Buba je dolga okrog 25 mm in je v celoti črna, po vsej bubi pa so koničaste kopice — kot rožički. V knjigi Naš lov, prvi del, na strani 458, je upodobljena buba nosnega obada, ki pa je bolj domiselna. Razumljivo, saj avtor prave bube še ni videl. Je pa precej podobna, le da je resnična za malenkost ožja, ter v celoti črna. Najbolj značilno pa je to, da ima po vsej površini koničaste kopice. Ako bi kdo našel v zemlji bubo črne barve s koničastimi kopicami po telesu, je skoraj gotovo našel bubo nosnega obada. Pregledal sem slike bub vseh evropskih metuljev, ki se v svojem razvoju zabubijo, a bubi nosnega obada še daleč ni nobena podobna. Ko mi je okupator leta 1944 požgal hišo z vsem inventarjem, ni vedel, da je požgal tudi mojo malo bubo, na katero sem bil tako ponosen.

Pripomba:

Z rastjo ličinke nosnega obada oziroma zolja srnjadi se spreminja tudi barva povrhnjice ličinke. Praviloma je barva ličinke v času, ko zapuša gostitelja, kostanjevo rjava, skoraj črna. Samo tiste ličinke, ki so se dvakrat pri gostitelju prelevile, se lahko zabubijo izven gostitelja. Buba je črna kot oglje in po približno štirih tednih dozori v bubi bodisi samec bodisi samica nosnega zolja.

Po opisu barve ličink, ki jih pisec omenja v svojem prispevku, menim, da je poskušal dobiti bubo iz ličink, ki še niso končale larvalnega razvoja v svojem gostitelju. Zato so tudi nastopile težave pri razvoju bube. Menim, da ni nobene težave reproducirati biološki krog izven gostitelja in ob laboratorijskih pogojih vzgojiti spolno zrele zolje. Vzporejati bube nosnega zolja z bubami metuljev je v svoji osnovi zgrešeno.

Dr. Janez Brglez

Pluta, žagovina

Ivan Šekoranja

Medtem, ko v svetu skušajo do najmanjših podrobnosti in fines izpopolniti zamaške (čepe) in sploh ves naboj, smo mi prisiljeni mašiti tulce za mleto pluto in presejano žagovino. Nemogoče dolžine in oblike čepov, zraven pa še visoka cena, so nas dokončno prisilile, da si izmislimo nadomestek. Vsekakor je pluto (mleto) in žagovino vzeti le kot nadomestek dobrim čepom, dosiravno so strelji, posebno z žagovino, dovolj ostri, posip primeren (laboriranje je pač treba prilagoditi puški).

V letu 1965 sva s sinom poizkusila oziroma uporabiti 300 nabojev, polnjenih s presejano žagovino bresta, hrasta, bukve, ive itd., torej mešano. Žagovina ima prednost pred pluto, ker ni elastična pri stiskanju, posebno še, kadar je pluta mleta preveč debelo. Poizkusi s pluto (vzel sem »Lovčevo« in pa doma zmlete zamaške od »slatine«) so bili še posebej zanimivi, ker je tu in tam kak naboj »blago« počil, odsun puške je bil slab, enako pa tudi posip, kar je znak, da pluta ni zadržala plinov, temveč so udarili mimo nje, obračajoč pri tem oba kartončka (pokrovca). Čim fineje je pluta mleta, tem lažje se v tulcu s primerno palčico stisne, s tem pa tudi daje zadosten upor pritisku plina in tesnenje v tulcu, posebno pri prehodu skozi konus puškine cevi.

No, pa naprej k žagovini! Presejali smo jo na mrežici 2 krat 2 mm, ki je ščitila shrambo pred muhami..., posušili v pečici in shranili v polivinilastih vrečkah. Zadnje je posebno važno, ker se žagovina sicer zelo hitro navlaži in takšen čep postane močno trd, razen tega pa vlaga poško-

Foto J. Ferenc

duje smodnik. V tulcu smo dali na smodnik («Zlatibor» — ki mora biti pri uporabi domačih netilk rahlo stisnjen, ne pa kot pravi navodilo tovarne, da naj pokrovec leži direktno na smodniku — brez pritiska) po dva do tri pokrovce, nanje nasuli žagovino, stisnili srednje močno (ne nabijaj, ker boš razširil tulec in preveč stisnil smodnik, razen tega pa še ustvaril pretrd in neelastičen čep!) in pokrili s pokrovcem. Med smodnikom in žagovino, posebno če ni popolnoma suha (in dobro shranjena), je nujno, da je zaradi zaščite smodnika več pokrovcev. Kot rečeno, so strelji dovolj ostri, posip primeren. Pri takem laboriranju municije je samo ob sebi umljivo, da je smodnik treba tehtati, prav tako tudi šibre, kar smo včasih radi prezrli oziroma spustili. Količino smodnika predpisuje tovarna, mi pa v dovoljenih mejah uporabljamo ali zgornjo ali pa spodnjo mejo, ne samo za tako imenovano letno in zimsko municijo, temveč tudi za različno municijo pri puškah s 60 oziroma pri tistih z 80 % posipom. O tem pa kdaj drugič! Pri streljanju na umetne golobe, za kar sem največ zgoraj navedene municije porabil, nisem pri streljih do 30 nabojev opazil nobenih posebnih onesnaženj notranjosti cevi, misleč, da bo tak žagovinanast čep, ki je hitro potisnjen skozi cev in se segreje, izločal katrane in druge smole. Cevi so se dale očistiti prav tako dobro kakor pri streljanju s polstenimi čepi.

Za čepe iz zmlate plute velja, kar sem že prej omenil, da je grobo mleta pluta (iznad 1 mm³) skoraj neuporabna, ker je preveč elastična in jo težko stisnemo. Najboljše uspehe dosežemo s pluto, ki jo zmeljemo tako, da je med delci tudi nekaj prahu. Pluta, ki je mleta in potem stisnjena v plošče, hkrati pa prepojena z lepilom, naj se le z rezervo znova melje in uporablja. Zamaški od steklenic, mleti v kmečkem mlinu, so najpravišnji. Vendar je polsteni (iz klobučevine) čep, prepojen s parafinom vseeno boljši; miza ni polna žagovine in naboj je hitreje gotov. Nisem prepričan, da je nujno, da slovenski lovec preseja žagovino! Pa vseeno dober pogled!

Sodoben čep ima danes nemška Hubertus — Stern municija. Čep je sestavljen iz dveh delov: spodnjega, ki je iz plastične mase in ima krožni utor ca. 1/2 mm od roba, tako, da plini pritisnejo rob iz plastične mase ob tulec oziroma cev in tako ta rob prepreči, da ne morejo plini mimo čepa. Zgornji del je iz mastne polsti. Pri tem pa je ta tulec sam s sabo zvezdasto zaprt. Ta municija stane prav toliko kot naša (okrog 110 din). Druga novost so Kleena čepi, ki služijo hkrati za tesnenje in čiščenje cevi pred sabo. Sestavljeni so iz treh slojev: polsti, žagovine, kartona. Na smodnik in pokrovec pride čep s polsteno stranjo. Te vrste čepe imajo naboji britanske izdelave Eley — Alphamaks in Eley — Maximum. Priznani belgijski FN naboji Legia Star imajo odlični plastični čep. Zanimiva in dobra

je ameriška Winchester — Mark 5 municija, kjer je tulec iz plastične mase, prav tako tudi čep.

Odlični so Mercury naboji, ki imajo dvodelni čep. Čep je iz plastične mase in mastne polsti, šibre v plastični vrečki, zgornji pokrovec pa je iz posebne prozorne plastične snovi, tako da vidimo šibre. Pri strelu se ta pokrovec razleti in ne ovira izstopa plastične vrečke s šibrami. Šibre so v posebni plastični vrečki, ki se odpre šele 50 cm pred ustjem cevi in tako ta vrečka ščiti cevi pred odlaganjem svinca in tudi šibre pred deformacijo.

Vsa druga zgoraj navedena municija ima zvezdasto zaporo (tulec je v obliki zvezde zarobljen sam s sabo). Vsi plastični čepi imajo obvezen rob, ki ga pritisk plinov pritisne ob stran tulca oziroma cevi. Nekaj zgoraj navedene municije sem uporabil na lovih na zajce in fazane ter moram reči, da so bili strelji izredno dobri, kritje pa odlično — nekaj pa je hranim ob svojih presejanih umotvorih...

Brak jazbečar v naših loviščih

S. K.

O uporabnosti braka jazbečarja je bilo že precej napisanega. Njegovo priljubljenost med našimi lovci dokazuje dejstvo, da imamo registriranih že preko tisoč čistokrvnih psov. Znani so kot odlični iskači ter goniči zajca in lisice, razen tega pa zelo uporabni tudi za delo po krvnem sledu in za lov na divje prašiče. Žal skromni vodniki le redkokdaj opišejo junaška dejanja svojih ljubljencev, zato naj jih jaz nekaj, da ne bodo pozabljena.

Področje celjske lovske zveze ima precej lovišč z odličnim staležem divjih prašičev. Odstrel je razmeroma velik in lovi na zvite ščetinarje so precej popularni. Zato ni čudno, da si skušajo lovci vzrediti pse specialiste, ki iščejo in gonijo le divje prašiče. To je mnogim tudi uspelo. Zanimivo pa je, da so se za ta lov najbolje obnesli prav braki jazbečarji. Visokonogim gonilem primanjkuje ostrosti, lovskim terierjem pa vztrajnosti in glasu.

Tov. C. iz Jurkloštra ima braka jazbečarja Biksa Celjskega, ki ima na vesti že mnogo črnuhov, svojo slavo pa je povečal še lansko jesen. Ponoči je v bližino domačije prišel v koruzo močan merjasec, ki so ga lovci že dalj časa sledili. Biks, ki je že v letih in malo nagluščen, ga je dobil v svoj občutljivi nos in gonja se je pričela. Gospodar je gonjo slišal, vendar je bila noč tako

temna, da na strel ni bilo misliti. Šele proti jutru, ko se je pričelo daniti, je C. v nasprotnem hribu ponovno slišal gonjo. Prestregel je merjasca, ki se je nejevoljno umikal pred vztrajnim Biksom, vendar je ves zasopel v naglici zgrešil. Za psa je bila to nova vzpodbuda in gonja je trajala še dve uri, preden je merjasec padel. To je bil izreden primer vztrajnosti dvanajstletnega psa. Ne bo odveč pripomniti, da so bili tudi njegovi predniki odlični goniči: psica Punca v. d. Gamsburg, izredno inteligentna in z odličnim nosom, oče Arbo v. d. Petzen, odličen krvoslednik in oster tako, da je izdeloval tudi krvni sled obstreljenega volka itd.

Tov. V. iz P. ima izredno ostrega braka jazbečarja, ki lažjega prašiča zadržuje na mestu toliko časa, da se vodnik priplazi blizu in z uspehom strelja. Zgodilo pa se je, da je pes nekoliko podcenjeval triletnega merjasca, ki ga je nasadil na čekane in vrgel visoko preko grma. Vodnik je merjasca uplenil, nato pa se takoj pobrigal za ranjenega psa. Temu je iz velike rane na trebuhu viselo črevesje. K sreči je bilo nepoškodovano. Potlačili so ga nazaj v trebušno votlino, rano razkužili ter zašili in pes je čez nekaj tednov že zopet lovil, vendar je bil v bodoče bolj previden.

Takšnih in podobnih doživljanj z lova na divje prašiče bi lahko še naštel. Značilno za te dogodke je, da pokažejo psi dobršno mero ostrosti, vendar so dovolj previdni, da le redkokdaj staknejo kakšno poškodbo.

Nenadkriljiva pri tej pasmi pa je vztrajnost, o kateri naj govori še tale resnični dogodek. Lovec B. iz V. V. pripoveduje, da je njegov pol leta star brak jazbečar nekega večera v bližini hiše pričel lajati. Lastnik je menil, da ima pes na drevesu mačko in ker je bil že v postelji, se mu ni ljubilo vstati v zimski mraz. Lajež je trajal celo noč in ko stopi gospodar zjutraj na prag, ga pozdravi neutrudljivi psiček že ves hripav. Na veji oreha pa je čepela nepremično močna kuna belica, ki jo je v uteho vztrajnemu Jagu, gospodarjev strel zbil na tla. Če je pes iz takšnega testa, potem seveda vodnika ni treba biti strah za lovske zasnove psa.

Brak jazbečar je znan tudi kot krvoslednik. V njegovi domovini, v Avstriji, ga imajo za barvarja. Vendar sem mnenja, da takšna enostranska uporaba samo škoduje tako vsestransko uporabni pasmi, kot je brak jazbečar. Na tekmi brakov jazbečarjev v Avstriji sem videl odlično delo psov na umetnem krvnem sledu in brezhibno šolane pse. Na žalost pa so me razočarali pri glasnem lovu, še bolj pa pri ostrosti na roparico. Sam veliko bolj zaupam nosu psa, ki je sposoben pol ure goniti zajca, kakor pa onemu, ki izdela še tako rafinirano položen umetni krvni sled. Zato sem prepričan, da smo na pravi poti, ko preizkušamo naravne zasnove mladih psov in bodočih plemenjakov na glasnem lovu in pri delu

Brak jazbečar

Foto S. Kovač

z roparico. One pse, ki pokažejo dober nos, bomo seveda izšolali za delo po krvnem sledu in nam bodo v dragoceno pomoč pri iskanju obstreljene divjadi. Med braki jazbečarji imamo odlične barvarje. Naj omenim le psa Kadeta, last tov. G. iz gojitvenega lovišča Kočevje, ki je našel poleg druge divjadi že več zastreljenih medvedov. Morda nam bo ob priložnosti vodnik tega odličnega psa opisal nekaj svojih razburljivih doživetij pri iskanju obstreljene divjadi. Sam sem letos občudoval delo brake jazbečarke Divne, last tov. B. iz K., ki je 12 ur po strelu na jermenu izdelala sled do neprenehne goščave, kjer smo jo spustili. Sled je nato izdelala samostojno, precej daleč proč našla srnjaka in ga po dolgi gonji zaustavila. Srnjak, ki je imel prestreljeno nogo, je bil toliko pri moči, da je napadal psico in pri enem teh napadov povaljal tudi mene. Zaradi izredne goščave nisem ničesar videl, zato sem bil prepričan, da sem okusil merjaščeve čekane. Pri ponovnem previdnem zalazu sem šele uspel oddati usmrtilni strel.

Ko slišim včasih o sklepih lovskih družin, da bodo nabavile hanoverskega ali bavarskega barvarja, sem prepričan, da je to odveč, ker za te pse, ki se lahko uporabljajo samo za iskanje obstreljene divjadi, ni dovolj dela v družinskem lovišču. Prav pa bi bilo, da bi se vodniki potrudili in vsakega lovsko dobrega braka jazbečarja izučili za delo po krvnem sledu. Na ta način bi bil krvoslednik vedno pri rokah, lovski blagajni pa ohranjen marsikak plen.

F. Cerjak iz Jurkloštra z brakom jazbečarjem Biksom ob plenu

Ni se vrnila

Janez Jalen

Od 14. aprila letos počiva ob svoji borni rojstni hiši, na pokopališču v Rodinah, v vznožju mogočnega Stola, pisatelj Janez Jalen, avtor prve slovenske lovske povesti »Trop brez zvoncev«, »Bobrov«, »Ovčarja Marka«, scenarija za prvi igrani slovenski celovečerni film »Triglavske strmine« in drugih številnih del.

Umrl je 12. aprila v Ljubnem na Gorenjskem, v 75. letu starosti, vendar še prezgodaj, saj je nekaj njegovih del ostalo nedokončanih. Nedokončana je pravzaprav ostala tudi njegova lovska povest »Sončne sence«, ki je leta 1948 izhajala v »Lovcu«. Pisatelju v spomin objavljamo odlomek iz njegovih črtic »Pogoni«, iz zbirke »Previsi«.

Ur.

Pisatelj leto pred smrtjo

»Živa! Živa! Zajci ti bodo fige kazali, če že sedaj posedaš.« Stagnar se je sklonil in pobožal psico po oranžno rumeni zvezdi vrh temena, se spet zravnal in spregovoril tako glasno, da je tudi Meta slišala v vežo:

»Stara je Živa, stara. Sama sebi je že v napotje. Za štefan vina bi dal, če bi se ne vrnila več z lova.«

Možaki so se spogledali. Prav dobro so razumeli smrtno obsodbo, izrečeno nad Živo, materjo vseh dobrih bohinjskih lovskih psov. Ni jim bilo lahko. Stagnar je stisnil zobe:

»Idimo!«

Lovci so se razporedili skozi vas. Ob njih in za njimi so se razvrstili psi. Živa je šla zadnja, svobodna.

Kar nič se ni mogel razplesti pogovor. O čemer je kdo začel, mu je koj zmanjkalo. In nihče ni maral pogledati, če psica še gre za njimi.

»Ko bi ji človek mogel namigniti, naj se vrne.« Skoraj molče so se lovci povzpeli v reber nad vasjo. Sonce jih je pogledalo skozi razredčeno meglo. Bilo je blede kakor luna. Ozirali so se vanj, pa jih nič niso ščemele oči. Za plotom so obstali.

»Kdo bo peljal pse v pogon?«

Vsi so se ponudili, še koprivniški gospod, čeprav so vsi dobro vedeli, da ni prav nič prijetno miriti celo tropo neučakljivih psov, posebno če križajo še pred časom svežo sled, katero je treba še pustiti vnamar. Kljub temu bi vsi radi šli. Stagnar pa je odločil, da v prvi pogon zastavi pse sam, ko najbolj ve, kje v rebri leže zajci, in da utegne še lisjaka dvigniti. Nihče mu ni ugovarjal. Le koprivniški župnik bi bil rad šel s Stagnarjem, pa ga Šimen ni bil voljan vzeti s sabo, kakor je gospodu nerad odrekel.

Povodec za povodcem je prevzemal Stagnar. Kmalu jih je imel obe roki polni. Obstopili so ga beli psi z rumenkastimi lisami. Le Šukri je bil črn in Lisko, njegov sin, črnobel. Šimen bi prav

za prav moral počakati, dokler bi lovci zgoraj ob robu Plane ne zastavili stečin, pa je kar koj odvedel pse. Živa je spet šla zadnja. Molče so jo gledali lovci in nihče ni vedel nič reči.

»Krek, krek, krek,« je zahreščal na Trdinčevem orehu krekec, kakor pravijo v Bohinju lešnikarju. Preplašila ga je tropa psov.

Starič je jezno odvrget skoraj pol cigarete.

»Nič ne pomaga. Šimen misli zares. Ne vem, kaj ga je pičilo. Ustreči mu moramo. Taka je že od nekdaj postava lovcev. Komurkoli izmed nas prižene danes Živa, sama ali v družbi, zajca ali karkoli, naj pusti žival uteči, ubije naj pa psico.«

»Jaz je ne bom streljal. Žive že ne. Se rajši vrnem in ne grem na lov,« je odločno izjavil koprivniški župnik in hotel oditi.

»Prav. Gospoda izvzamemo. Drugega pa prav nikogar ne. Tudi vas ne, gospod učenik.«

»Bo vendar Bog dal, da Žive ne bo zaneslo k meni.«

»H komur sem rekel. Dobro naj vsak pazi, da se mu ne bo roka tresla. Mirno naj pomeri, da bo psica padla kakor od strele zadeta.«

»Reči je lahko.«

»Tudi narediti se da. Samo premisli naj vsak, kako bo Stagnarju pri srcu, če sliši zajokati zastreljeno Živo.«

»Res je.«

In so odšli navkreber na stojišča.

Zgoraj na planini je sijalo jasno sonce. Trgalo je megle pod seboj v kosme in jih podajalo vetru v višavah, da jih je razpihal v nič. Slano na Planu je že vso vzelo. Senožeti na drugi strani pa so bile še kakor bi jih zapadel ponoči rahel sneg. Sedlarjeva hišica je pravkar pogledala iz megle.

»Fit, fit, fit, fiu, fiuuu.«

Stagnar je spustil zadnje pse in jih s požvižganjem bodril, naj iščejo blizu in daleč.

Balant je videl, kako sta koprivniški gospod in učitelj Koporec snela puški z ramen in napela

peteline. Balantu samemu se pa ni prav nič mudilo. Svoj domek je ogledoval in njegovo okolico in njegovo ozadje in razmišljal, kako pravzaprav oko človeku ne pove vsega prav. V bližnji Ščavnici in Rudnici se smreke vidijo zelene, v oddaljenih bistriških gorah na Možakih, so pa skoraj čisto črne. So pa povsod ene in iste barve. Če bi človek ne vedel, kako bi se motil. Ali pa: Kako vse drugačne so skale v Studorju kakor pa daleč zadaj v Bogatinu in na Podrti gori. Pa je vendar tu in tam ene in iste vrste kamen. Čudno, še bolj čudno pa je, da je dokaj več ljudi, ki tega ne vedo, kakor pa takih, ki vedo.

»Fit, fit, fit, fiu fiuuu fiuuuuu.«

Balant ni več utegnil razmišljati o očesu, smrekah, gorah in ljudeh. Oglasili so se psi. Na dveh, treh krajih so hkrati dvignili.

»Kaj tišči zajca koj za vasjo?«

Pripravil je puško za strel, obstal nepremično, poslušal in gledal pazljivo. Na daleč je slišal in videl vse naokoli.

»Živa se je oglasila. Lisjaka podi. Šukri ji hiti pomagat. Naravnost proti meni ženeta. Sapr...«

Pok, pok, pok. Pok.

Razlegli so se strelji. Tudi Balant je izpraznil obe cevi, zrna in kroglo. Pok, pok.

Obmolknile so puške in utihnili so psi.

Prvi pogon se je iztekel.

Preplašene od strellov in pasjega laježa so se v bukvah v Javornici vreščeče oglasile šoje, kakor bi hotele opozoriti divjad, naj se prihuli in potaji, da je psi ne zavohajo, ali pa naj se izmuzne in beži kar sapa da, da je ne dohiti smrt. Šoje so se drle in drle, lovci pa so se shajali pod javori na Plani, kakor vselej po pogonu izza plota za vasjo. Drug za drugim so pritekli tudi psi, ovohali okrvavljene zajce in se mirno dali spet otvesti na povodce.

Žive in Šukrija pa od nikoder ni bilo. Balanta tudi ne.

»Le kje hodi?«

»Ne bo več daleč. Črni pes že gre.«

S povešenim repom in sklonjeno glavo, kakor da bi šel za pogrebom, je prihajal počasi tršati Šukri. Osvetljen od sonca je bil videti še bolj črn, kakor je bil v resnici.

»Kaj da je pes tako pobit?«

»Lisjak mu je v lisičino ušel. Boste videli, da ga Balant ne prinese.«

»Res gre prazen,« je pokazal Martin sedlarja, ki se je pravkar prikopal po bregu navzgor na Plano.

Obotavlja se, kakor bi tehtal besede, ki naj jih izpregovori, se je bližal javorom Balant.

»Ve, da ga vsi čakamo, pa se mu nikamor ne mudi.«

»Lisjaka je zapacal, pa ga je sram.«

»Na lovu ga nikar ne dražimo, da ga ne spravimo v slabo voljo. Zvečer, ko ga vino ogreje.« Kakor bi bil ujel besede, je Balant dvignil glavo, vrgel puško više na ramo in z lahko nogo prihitel k lovskim tovarišem.

»Spet si zadnji.«

»Spet sem zadnji.«

»Le kje si se zamudil toliko časa?«

»Saj se vam še sedaj kar nič ne mudi naprej.«

»So psi vsi prišli?« je vprašal iz navade Tomažin.

»Vsi, le Žive ni.«

Balant je pogledal pse: »Pa res ni psice. Le kje je zaostala.« Balant je naredil tako vsakdanji obraz, da še Starič ni znal razbrati iz njega, pri čem je.

Kakor bi se bil znebil težke skrbi, se je oglasil Stagnar: »Živa se zadnje čase po prvem pogonu navadno vrne nazaj domov. Seveda, ni prav. Pa kdo bi ji zameril. Stara je in res ne vzdrži ves dan.« Izročil je pse Tomažinu in odredil, katero stečino naj kdo zastavi.

Psi in lovci so odhajali izpod javorov v drugi pogon. Šoje pa so utihnile, kakor bi se bile zbale za lastno življenje.

Planinski orel

Claude Rabanit

Iz francoščine prevedel Marijan Felc

Februarja 1958 je M. Petrač objavil v »Lovcu« zanimiv članek o planinskem orlu. Od tedaj pa do danes je bilo le malo napisanega, vsaj pri nas, o kralju ptic.

Članek o trentarskem orlu »Orlovo gnezdo« (»Lovec«, št. 5, 1963) je sicer lep in pritegne bralca, vendar gleda na to žival s stališča lovca, ki hoče za vsako ceno in brezpogojno zaščititi drugo divjad.

Tako gledanje ni najbolj pravilno, saj vidimo, da se povsod po svetu znanstveniki trudijo, da bi obvarovali razne vrste živali pred izumrtjem.

Iztrebljanje neke vrste živali v korist druge vrste pomeni rušenje naravne harmonije, rušenje biološkega ravnovesja, rušenje, ki je skoraj vedno vezano na nezaželene posledice, bodisi v vrsti, ki smo jo hoteli obvarovati, bodisi v drugih vrstah.

V nekaterih državah so trajno zaščitili planinskega orla, v drugih se pa lovci in biologi trudijo, da bi uzakonili stalni lovopust za to ptico in jo tako ohranili na svetu, pa četudi za ceno nekaj gamsov na leto.

Tednik »Paris match« je v juliju 1964 (dober mesec pred razpravo, ki naj bi v parlamentu dosegla sprejem zakona o zaščiti planinskega orla) objavil članek Claude-a Rabanit-a, ki je zbral zanimive podatke o življenju planinskega orla z dolgoletnim opazovanjem te ptice v Alpah, na Škotskem, Švedskem, v Mongoliji in drugod.

V mrzlem jutru se razblinjavajo zadnje meglice pod vrhovi, še pokritimi s snegom. Tišina je popolna, zrak tako prozoren, da so vidni zadnji, najbolj oddaljeni vrhovi.

Pod vrhovi kroži majhna, komaj zaznavna pika. Planinski orel se dviga z razpetimi perutmi, izkoriščajoč vzgornik, ki ga zaznava s svojim nezmotljivim instinktom.

V globokih grapah se rdeči jutranja megla in kažejo se temni gozdovi iglavcev, malo više so gola pobočja, ki jih že obsevajo prvi sončni žarki.

Življenje se počasi prebuja v teh predelih.

Skoraj na meji visokega gozda, še v snegu, se oglašajo divji petelin, sedeč na veji, kjer je prenočil.

Velika podlasica, ki je že dobila svoj poletni kožuh, se pretika skozi štrleče korenine starih viharikov in skozi nizko grmovje v upanju, da bo izsledila planinskega zajca, ki še vedno nosi varovalen bel kožušček.

Na vrhu suhega, od dežja in vetra zlizanega trša sedi komatar in ponavlja svojo malce zagrljeno, vendar veselo vižo.

V Alpah nastopa planinska pomlad.

*

Orel je na primerni višini in začne svoj spust proti dolini. Ne da bi se kdaj zmotil, izračuna tudi v močnem vetru kot, pod katerim se bo spustil in deviacijo, ki jo bo dobil zaradi vetra, boljše, kot če bi ga vodil radar. Pozna vsako podrobnost svojega revirja, kjer pušča, da se plen razmnožuje v tolikšni meri, da mu nudi vedno dovolj hrane.

Veliki ptič se spušča z razprtimi perutmi, ogromna letalna peresa so rahlo zavita navzgor zaradi velike hitrosti — 100 km/h v vodoravnem letu in nad 150 km/h, ko se spušča strmo navzdol.

Najbolj drzne in čudovite igre v zraku izvaja v času parjenja, v marcu.

Svatje krožijo neverjetno spretno. Med letom se obračajo na hrbet, padajo več sto metrov in se v zadnjem trenutku s pritegnjenimi perutmi spet ujamejo in dvigajo v višine. Vrhunec obredne igre je v tem, da samec ulovi plen v letu, ga ponese v višine, kjer ga spusti. Tedaj nastopi samica, ki se požene za padajočo žrtvijo, jo ponovno ujame in odnese v svojih ogromnih krempljih.

*

Orel je pridrsel čez greben. Približal se je steni in leti tik ob njej. Ogromna senca mu sledi čisto blizu po sivi skali, s perutjo skoraj podrsava po kamniti gmoti. Obleti še zadnji steber in se spusti proti travnati polici. Nenadoma oster žvižg. Svizec ga je opazil in alarmiral vso okolico. Njegov žvižg se ponavlja od police do police, veliki ropar pa, prav nič vznemirjen, nadaljuje svoj let in preiskuje vsak najbolj skrit kotic doline. Nekaj počasnih zamahov s perutmi in že je preletel skalnati greben, za katerim se pojavi popolnoma enako pobočje, kot je to, ki ga je pravkar zapustil. Isti prebivalci z enakimi posli.

Ne meneč se za podlasico, ki jo je videl švigniti med dva šopa trave, je posvetil svojo pozornost paru svizev, ki se na soncu pred rovom božata po smrkkih. Ponavadi tako budna in pozorna, sta svizca za trenutek pozabila na nevarnost.

Orel se previdno približuje, spremeni smer leta in se vrne s tiste strani, kjer veliki šop trave nad vodom v rov omejuje svizcema razgled. Izbral si je tistega, ki je v najbolj ugodnem položaju. Z napol priprtimi perutmi, naprej iztegnjenimi ogromnimi kremplji, pada orel kot kamen z neba. V zadnjem trenutku se glodalca instinktivno stisneta k tlom.

Prepozno! Izbrano žrtev je ropar že dvignil od tal s kremplji, zapichenimi v tilnik. Nekaj krčevitih sunkov in svižčevo življenje je ugasnilo.

Sedaj je že visoko na nebu...

*

Planinski orel se hrani tudi s planinskimi zajci, kotornami in lisicami. Včasih se loti tudi srnjega ali gamsjega mladiča, zelo redko jagnjeta, toda le v primeru, če je žival oddaljena od tropa. Dogodi se tudi, da si privoščijo mačko ali mladega psa, vendar le izjemoma. Na Škotskem so divje kokoši njegova najljubša hrana.

Največkrat lovi svojo žrtev v polnem letu.

Prizor je naravnost fantastičen, ko leti tik nad zemljo, zgrabi plen in v istem trenutku že švigne kvišku. Manever mu le redko izpodleti.

Orel ne ubija po nepotrebnem; ko zadovolji svoje potrebe, se umakne.

Sposoben je prebiti dolge dneve brez hrane, posebno pozimi, ko se mora pogosto zadovoljiti z zelo skromnimi zalogaji. Tedaj ne odklanja poginulih živali, le da so še sveže.

Spomladi se včasih hrani z zmrznjenim mesom gamsov, ki so jih odnesli plazovi v času odjuge.

Baje so že videli orla in lisico, ki sta hkrati trgala ostanke damjaka, ki je bil zdrknil v prepad.

*

Na Škotskem, kjer se je planinski orel zelo razmnožil, odkar so ga zaščitili z zakonom, je bil neki lovec priča nenavadnemu dogodku.

Orel se je spustil na svojo žrtev, jo zgrabil in se dvignil na znatno višino. Lovčevo pozornost je pritegnilo dejstvo, da je orel začel naenkrat čudno kričiti in udarjati s perutmi ter se premetavati zdej na eno, zdaj na drugo stran. Nenadoma so peruti obstale, se upognile rahlo nazaj in žival je padla kot zadeta od krogle.

Nihče ni streljal.

Lovec je stekel na kraj, kjer je ležal ropar in videl, kako se je izpod peruti prikobacala majhna, rdeča in zlatorumena žival, ki jo je naglo ucvrla in se rešila med gosto travo. Bil je hermelin v poletni obleki. Na vratu orla se je lesketalo nekaj kapljic krvi. Tako je podlasica sto metrov od tal pokončala svojega uplenitelja. Iz žrtve se je spremenila v krvnika.

*

Ko je preletel nekaj grebenov, se je znašel nad ozko in globoko grapo. Spustil se je proti skalnatemu obronku, štrlečemu iz zelenega ruševja in tu pristal. Žrtev je položil na tla in se z nerodnimi koraki nekoliko odmaknil. Prinesti štirikilogramskega svizca je bil velik napor, saj ne more prenašati bremen, večjih od lastne telesne teže (3,8 do 4 kg za samca in 6 kg za samico). Po kratkem premoru se vrne k plenu in se loti trebljenja. Izkoženje je bolj pomanjkljivo: s kljunom odtrga nekaj šopov dlake in jih vrže preko »ramen«, nato preide k pravemu iztrebljanju in svoji žrtvi izvleče drobovje. Po opravljenem delu zapusti svoj plen in se oddalji z lenimi zamahi perutnic.

Ni še prešla minuta, že se pojavi drug orel, popolnoma podoben prvemu, le nekoliko večji: samica. Zlati blesk na perju glave, vratu in zgornjega dela hrbta spominja na kraljevske ogrinjalo. Ostalo perje je temnorjavo, skoraj črno.

Njen profil, močan in izrazito ukrivljen kljun, močno poudarjene »obrvi«, razpon peruti, predvsem pa veličastnost njenega pogleda so elementi, ki so planinskemu orlu prinesli naziv — kralj ptič. Po kratkem obotavljanju plane samica na svižčevo truplo in si privoščijo nekaj krepkih zalogajev, nato ga zgrabi s kremplji in odleti.

Tudi ona se usmerja na neko štrlečo skalo. S popolnoma razprtimi perutmi, razprostrtim repom in izproženimi kremplji se spušča na izbrano mesto. Izmaličeni ostanki svizca priletijo na skalnato polico, kjer čakajo samec in dva mladiča. Nato pristane tudi orlica.

Orli zgradijo svoje ogromno gnezdo na skalnatih policah nad najglobljimi prepadi ali, v Evropi zelo redko, na visokih jelkah ob robu zgornje gozdne meje. Odločilen pogoj pri izbiri kraja je dober razgled v dolino.

Zraven tega gnezda najdemo vedno še eno, dve, včasih tudi tri gnezda, ki lahko služijo izmenoma. Med seboj niso zelo odadljena. Če se v prvem gnezdu ne čuti varno, prenese samica mladiče v drugo.

V planinah najdemo gnezda, v višini 1000 do 2000 m, dobro zavarovana proti sončnim žarkom, ki so usodni za mladiče. Gnezdo je zgrajeno iz suhih vej, ki imajo včasih debelost roke. Vdolbina, komaj naznačena, je obdana z macesnovimi vejicami ali z vresjem. Starši stalno obnavljajo ta del gnezda, ki predstavlja nekakšno zibelko mladičev. Neprestano prinašajo novo suhljad in skoraj vsak dan nekaj vejic z zelenimi listi.

Velikost gnezda stalno narašča v širino in višino ter doseže včasih višino treh metrov. Če ga par uporablja redno vsako leto, postane ogromno. Dogodi se, da se zruši pod lastno težo; par ga tedaj opusti in ga več ne obnovi.

*

Starejšemu mladiču se pri treh tednih začne po hrbtu pojavljati prvo perje. Vrat je še gol in bel, perje bo tu zrastle znatno pozneje; sicer pa »obleka« ne bo kompletna pred sedmimi ali osmimi tedni; na prvi let pa bo mladič čakal polnih dvanajst tednov.

Drugi mladič, mlajši za nekaj dni, se komaj še razlikuje od starejšega. Slučajno je starejši samček in to ga bo obvarovalo pred precej žalostno usodo. Samička se namreč izvali vedno znatno večja od samca in če se izvali prva, skoraj redno ubije bratca in ga nato požre. Če se ona izvali pozneje, je pa samček ob njenem rojstvu že toliko razvit, da je doseženo ravnotežje: mladiča tako normalno rasteta skupaj.

*

»Orlovsko oko« ni prazna fraza. Izredna ostrina nje-govega očesa odkrije najmanjši premik na tleh; podlasico je sposoben uzreti na razdaljo tristo metrov. Preživljanje naraščaja je tako zahtevno, da ne sme opustiti nobene priložnosti. Toda, kljub veliki količini hrane, potrebne za preživljanje sebe in družine, se ravna vedno po načelu dobrega gospodarjenja in ne izčrpa nikdar vseh virov hrane v svojem revirju. Pušči, da se drobnica v miru razmnožuje tam, kjer je stalež začel nevarno padati. S stalnim zatiranjem lisic in plazilcev omogoča močan razplod zajcev in jerebov.

Lovna površina znaša približno 50 km².

Če mora drug orel preleteti ta revir, stori to v veliki višini, da se izogne zapletljajem in spopadom.

*

Orlovski par živi skupaj vse življenje. V času od začetka marca do sredine aprila znese samica par jajc in jih nato vali 45 dni. V tem času ji samec nosi hrano in jo zamenja le toliko, da se samica malo razgiblje.

Ko se mladiči izvale, so pokriti z gostim svetlo sivim puhom. Kljub veliki skrbi, ki jo kaže mati za svoj naraščaj, ga nikdar ne greje pod perutmi z lastno toploto.

V tem času se starši zadržujejo stalno v neposredni bližini gnezda in ga strogo varujejo. V gnezdu samem pa se mudijo le toliko časa, kolikor je potrebno, da nahranijo mladiče.

*

Samec je zapustil gnezdo brž, ko se je vrnila samica, ki sedaj pita naraščaj. S pravo materinsko skrbjo deli majhne koščke hrane zdaj enemu zdaj drugemu požeruhu. Čez mesec dni mladiča že sama trgata plen, ki ga jima bosta nosila starša. Toda sedaj še potrebujeta njuno pomoč, saj ju varujeta pred sončnimi žarki in pred sovražniki. Med temi so na prvem mestu vrane, ki neprenehoma nadlegujejo starše in bi na vsak način hotele priti do dobrega zaloga, bodisi v obliki jajca ali pa novorojenčka. Na strani sovražnikov so tudi razni plazilci in lisice. Znana je zgodba o lisici, ki se je z kdove kakšnimi naporji nevarno približala gnezdu. Orla sta jo zagledala in navalila nanjo. V brezupnem begu je lisica dvignila rep in močno mahala z njim, da sta orla planila na to vabo in ne na vrat ali hrbet.

Samec se vrača proti gnezdu in nosi v močnem kljunu debelo suho vejo. Nenadoma ga napade velika vrana. Človek nehote pomisli na težki bombnik, ki ga napada hitro in okretno lovsko letalo.

Črni ptič se spusti z močnim krakanjem nad orla, ki nadaljuje, popolnoma miren, svoj let in le v zadnjem trenutku rahlo upogne ogroženo perut. Vrana, besna zaradi neuspeha, ponovi napad še nekajkrat, toda orel mirno nadaljuje svojo pot proti gnezdu, kjer odloži svoje breme. Samica se loti takoj dela in v kratkem je novi material vgrajen v dom.

Površina gnezda je zelo negovana. Mladiči so neverjetno čisti: že prve dni življenja se nagonsko

Domovanje
planinskega
orla

skobacajo na zunanji rob gnezda, da ne bi onesnažili doma. Na ta način gnezdo ni nikdar »pobeljeno« od iztrebkov, kot se to dogaja pri vranah.

Težko bi bilo ugotoviti ali je vodilni instinkt čistoča ali varnost, gotovo pa je, da bi bilo »pobeljeno« gnezdo dosti bolj vidno in bi pritegovalo pozornost sovražnikov. Stara dva sta sedaj zapustila gnezdo. Po razmeroma kratkem letu je samec pristal na sončnem skalnatem robu onstran doline. Prišel je trenutek, da si privošči kratek počitek po izdatnem obroku hrane. Z rahlo razprtimi perutmi uživa sončno kopel. Sončni žarki bodo prodrli skozi gosto perje in pregnali nekatere zajedavce, ki se zadržujejo na orlovem telesu. (Prav v gnezdih ptic roparic najdejo znanstveniki vsako leto kako novo vrsto mrčesa.)

Postavil se je tako, da ima stalno pred očmi svoje potomstvo, ki ga sedaj predstavljata dve beli piki na temni podlagi. Glavna skrb pa je nadziranje ob tej uri izrazito modrega neba. Če bi se slučajno pojavil obris drugega orla, bi se takoj pognal v njegovo smer in če se gost ne bi pri priči umaknil, bi se spoprijela v boju na življenje in smrt. Tako so že našli dva mrtva samca, ki sta imela zapicene kremplje drug v drugega.

Toda ponavadi, kadar mora orel preleteti tuj revir, stori to v tako spoštljivi višini (saj se lahko povzpne na 6000 m), da ni vzroka za prepir.

*

V starosti približno dvanajstih tednov mladič doživi najčudovitejši dan v življenju: svoj prvi let.

Že od tedaj, ko je dobil prvo perje, se starši nekoliko oddaljijo in ga puščajo samega po cele dneve. Na ta način se mladič prej osamosvoji. Od jutra do večera maha s perutmi in se pri tem trdno drži s kremplji za močno vejo v gnezdu. Dvojni učinek: trenira in utrjuje mišice peruti in krempljev.

*

Ko je prišel veliki dan, se starša postavita nedaleč od gnezda in kličeta potomca (to je ena od zelo redkih priložnosti, ko lahko slišimo orlov glas). Mladič odgovarja z nekakšnim vekanjem (prav kmalu

pa dobi glas odraslih). Išče starše, se postavi na skrajni rob gnezda in se obupano nagiblje čezenj. Po dolgem oklevanju se še enkrat ozre v gnezdo, kot za zadnji pozdrav, nato razprostre, kolikor more, mlade peruti in se spusti v praznino...

Strah je že mimo in odprlo se je novo poglavje v mladičevem življenju.

Od tega trenutka dalje sledi staršem povsod po njihovem revirju, le prenočuje še v gnezdu.

Sam mora odkriti skrivnosti letenja, oče ga pa uri v mojstrovinah lova, brez katerih ne bi mogel živeti. Proti koncu zime, ko začno starši obnavljati gnezdo, pride do spoznanja, da je postal odveč in jih zapusti za vedno.

V štirih ali petih letih, ko telesno in spolno dozoreva, se potika iz kraja v kraj in preleti ogromne razdalje. To je najbolj nevarna doba njegovega življenja. Ker veliko potuje, je pogosto izpostavljen nez razumnemu in neopravičenemu sovraštvu človeka.

*

V okraju Lozère se je leta 1961 nastanil orlovski par in vzredil mladiča. Samo leto dni pozneje je neki kmet pokončal vse tri.

Ni znano, da bi se po tem nastanil še kak orel v tem predelu.

V zadnjem času se pojavlja še ena nevarnost: razni praški proti mrčesu, ki pri orlih povzročajo popolno sterilnost, neplodnost. Na Škotskem je, kljub povečanju staleža planinskih orlov, odstotek parov s pri-rastkom padel od 72 (iz dobe 1937—1960) na 29 (v dobi 1961—1963).

*

Doraščajoči in osamljeni mladič kmalu potrebuje revir, kamor se naseli za vse življenje. V državah, kjer je orel zaščiten, kot v Švici, so skoraj vsi revirji »zasedeni«. Kjer pa je prostora na pretek, kakor v Franciji, je več puškinih cevi naperjenih proti orlu kot proti vsem drugim roparicam.

Verjetno je to sovraštvo ostanek srednjeveške miselnosti, katere se še danes trdovratno oklepajo prenekateri »sodobni« lovci. Taka miselnost izvira iz domnev, ki jih imajo ljudje za resnico.

Zelo razširjena med neosnovanimi domnevami je tudi ta, da orel napada človeka in ugrablja otroke. Poglejmo, koliko je na tem resnice.

Planinski orel ne more dvigniti bremena, večjega od lastne teže, ki znaša največ 6 kg; to je teža šest do sedem mesecev starega otroka, ki še ni shodil. Vemo tudi, da se orel nikdar ne približa naseljenim krajem. Koga potem dolžiti? Jastreba? Ta bi bil lahko krivec! Toda ne! Jastreb ne more odnesti v zrak niti miške, ker njegovi kremplji ne zagrabijo. V primerjavi z orlovimi, ki so pravicatne roke, so jastrebove le nerodne noge.

Ugrabitev novorojenčkov po orlih so torej zgolj pravljice, s katerimi so zlobni ljudje prikrivali lastna kriminalna dejanja.

Glede »napadov« na človeka so zabeleženi trije primeri, ki jih tu navajamo:

1. primer je »pravno« dognan. Orlu je padla iz krempljev divja kokoš in priletela pred noge lovca, ki jo je pobral in obesil na nahrbtnik. Nekaj pozneje si je lovec privoščil kratek počitek in pri tem malo podeljal na soncu. Orel se je spustil nadenj, zagrabil kuro in s krempljem zadel lovca globoko rano v nogo, zraven katere je ležala kokoš.

Lovcu je sicer uspelo ustreliti napadalca, ki je prišel le po »svoj« plen.

2. primer je treba pripisati radovednosti. Orel je napadel kopalca, ki je imel nad vodno gladino samo glavo. Ko je možakar prišel iz vode, se je orel oddaljil z vso naglico, prestrašen nad lastno drznostjo, da se je lotil svojega najhujšega zatiralca.

3. primer: Človek se je približal vhodu v ozko in globoko luknjo v snegu, kjer je tičal orel. Ta je izlezel v edino možno smer in pri tem oplazil človeka, ki mu je zapiral pot. Videti je bilo, kakor da napada, bil pa je le beg. Vsi trije primeri so se dogodili na Škotskem.

*

Zahajajoče sonce upira svoje žarke v pečino, kjer je pristal veliki orel.

Tam stoji negiben, z žarečimi očmi in lesketajočim se perjem, kot bitje iz legende.

Takega je moral videti tisti, ki mu je prvemu prišlo na um, da uporabi njegovo podobo kot simbol moči in nepremagljivosti.

Švizec je zaslutil nevarnost

Foto R. Marenčič

Tridelni mrkač (*Bidens tripartita* L.)

Nevaren plevel za fazane

Ing. Oskar Tinta

Preteklo jesen je morila med fazani nenavadna smrt v okolici Slov. Bistrice. Na vlažnem zemljišču ob potoku Polskavi z Devino, ki se na široko razlije po ravnini »Čreti« med Leskovcem in Pragerskim ter ob Ložnici, ki je ustvarila široko mokrotno dolino pod Slov. Bistrico, je polno kotanj zalitih z vodo. Na tem močvirnem

svetu, kjer se širijo tudi velike zaplate njiv in obrobki raznega grmičja, jelš in vrb, je tudi mnogo fazanov. Ti fazani so nekoč mirno živeli v svojem eldoradu, se pridno ženili in množili, ko se je naenkrat preteklo leto prikradla smrt, ki je toliko bolj kruta, kolikor se je spremenila kakovost kmetijskih obdelovalnih zemljišč. Lansko jesen je začel ta kurji rod številčno propadati, njihova prelestna telesa z napihljenimi in trdimi golšami pa so ležala po raznih mlakah. Lovce je prevzel strah, ko so zagledali te množične žrtve, kot posledica prenažrtosti in si niso znali spočetka razlagati, kaj je temu vzrok. V prerezani golši so potem našli polno bodičastega semenja, ki jim je bil nekam znan, saj ga je dobiti vse polno v jesenskem času na zanemarnjenih njivah. To seme, ko je zrelo, se oprijemlje s svojimi ščetnicami dlake sesalcev, naših oblek in seveda tudi perja ptic, in se tako raznaša po svetu.

Rastlina, ki rodi takšno seme, je tipičen enoletni njivski plevel, ki se imenuje tridelni mrkač (*Bidens tripartita* L.). Spada v družino košaric (*Compositae*) in v podružino cevnic. Visoka je do 1 m, temnozelena in ima tri do petdelne liste z grobo napiljenimi roglji. Cvet je košek, rumeno rjave barve, navadno brez jezičastih cvetov. Plod je rožka, ki je nastala iz dveh plodničnih listov in ima kodeljico, sestavljeno iz dveh ščetin. Seme v plodu je brez hranilnega celičja in se drži plodničnih sten tako čvrsto, da je brez kutikule. Vsebuje pa ostro eterično olje, ki je bilo nekoč znano pod imenom »Herba verbessinae« ali »Herba cannabis aquatica« in se je nekoč uporabljalo v zdravilstvu.

Plodovi so škodljivi tudi ribam, ker zaostajajo v njihovih ustih in škrgah, tako da se jih ne morejo znebiti.

Ko fazan išče hrano, se ti plodovi oprijemljejo njegovih nog in perja. S trebljenjem teh »beraških uši« jih mnogo požre, nekaj pa jih sam pojé, ker mu najbrž ugajajo. Ker je žejen, se napije vode. Posledica tega je mehanična poškodba in kasnejše vnetje sluznice, zastoj v izločanju golšnih žlez in motnja v fermentaciji hrane. Zaradi toksične (strupene) vsebine eteričnega olja, ki deluje paralitično (hromilno) na vegetativni živčni sistem golše in celotnega prebavnega trakta, vplivajo nastali presnovki humoralno (preko krvi) toksično na celotno presnovo. Prišlo je do alimentarne intoksikacije (zastrupljenja s hrano).

Zaradi opuščenih in nekaterih neobdelanih njiv se danes ta plevel zelo širi. Ni ga pa težko zatreti, ker je tipičen njivski plevel. Z drenažiranjem in izboljšavo fizikalnih lastnosti tal, zlasti z apnenjem ter umno obdelavo, ga lahko zatremo. Z njegovo izginitivijo bo pa minila tudi nevarnost za fazane.

Težka odločitev

Franci Pečar

Kmalu po opravljenem lovskem izpitu sva se v soboto, 26. junija 1965, s tovarišem odpravila na zalaz srnjaka. Zaradi najine neizkušenosti pa je bil večerni zalaz jalov; videla nisva niti repa. Noč sva prebila v lovski koči. Zjutraj sva se zgodaj odpravila na lov in v bližnjih Brajnicah sva videla prvega srnjaka. Skozi daljnogled sem ga opazoval in iz teorije na predavanjih sklepal, da je star srnjak. Že sem dvignil puško, ko se srnjak naenkrat požene v goščo. Priznati moram, da so bile moje kretnje kaj neprimerne za lov na srnjaka. Kar pot me je obilil, ko sem prvič dvignil puško na resničnega srnjaka. Po tem neuspehu greva proti Brajnicam in tam opaziva, na najino začudenje, mladega srnjaka sredi jase, ki naju gleda. Opazujeva ga z roba jase, srnjak pa nepremično strmi proti nama. Stopiva naprej, takrat se pa tudi srnjak premakne in da glas, podoben kihanju. Zgine v gošči, a na drugi jasi ga spet opaziva, le nekaj korakov od naju. Sedaj sva ga namenoma prepodila, toda oddaljeval se je le počasi in spet kihal. Ob devetih sva se vračala proti koči in spet opazila srnjaka, ki še vedno ni bil boječ. V koči sva se sešla z gospodarjem naše lovske družine, ki nama je pojasnil, da ima srnjak nosnega obada in da kiha, da bi se znebil ličink.

Naslednji dan, 28. junija popoldne, se spet odpraviva na lov na Brajnice. Sedla sva v grm na robu jase, kjer sva prejšnji dan videla starega srnjaka. Ko se je zmračilo, vstaneva in tedaj se nedaleč od naju požene srnjak v goščo. Naslednji dan po službi se spet odpraviva na lov. Zlezeva na visok hrast ob jasi. Bilo je še zgodaj popoldne, pa sva obrezala veje, ki so zakrivalo pogled. In ko je sonce zahajalo, srnjaka od nikoder. Sediva še kakih deset minut, ko zaslišiva rahel pok suhe vejice v gozdu. Oba upreva pogled v tisto smer, a ničesar ne vidiva. Spet pok, nato pa znano kihanje. Neskončno dolge so se mi zdele minute, preden se je pokazal srnjak na jasi. Opazujeva žival, ki se je počasi pasla in kihal. V negotovosti nisem vedel, kaj naj napravim. Tako sem omahoval, da se je povsem stemnilo in živali nisva več videla. Dva dneva zatem splezava proti večeru spet na najih hrast. Kmalu zaslišiva kihanje, tokrat veliko močnejše. Spet se me polasti negotovost, ki me je držala kake pol ure, ko je srnjak nenadoma odskočil v goščo in me rešil mučnega oklevanja. Nisem hotel, da bi morebiti prvega srnjaka uplenil lovsko nepravilno.

To pot sem se vrnil domov zelo pozno in žena me je nemalo oštela zaradi vsakodnevnega tavanja po gozdu — na prazno. Ta večer nisem mogel zaspati in vse bolj sem premišljeval o srnjaku. Iz šole sem se spominjal, da obad ni nevaren, dokler ni množičen in spraševal sem se, ali je lovsko pravično ustreliti to mlado žival ali ne. Sklenil sem, da si srnjaka natančneje ogledam in ocenim.

Dne 2. julija zgodaj popoldne se s Stanetom spet odpraviva. Ta dan sva veliko prehodila, proti večeru pa sva bila spet na znanem hrastu. Ni bilo dolgo, ko zaslišiva v gozdu rahel šum, nato znano kihanje. Postal sem nestrpen in čutil, da se me

polašča negotovost. Očital sem si, da sem slab lovec, ker nimam odločnosti. V tem razmišljanju zagledam srnjaka. Čeprav je bil oddaljen komaj 30 korakov, sem ga jel opazovati skozi daljnogled. Imel je slabo rogovje in čudno nazaj upognjeno. Zdel se mi je mnogo slabši kakor doslej. Počasi se je pasel in odmikal preko jase in kihal. Odtrgal je le sem in tja kako bilko in v njem ni bilo nobene živahnosti. Odmaknil se je že na kakih 130 korakov, ko se odločim in sprožim. Srnjak se je sesedel v ognju in brž sva se spustila s hrasta ter stekla k plenu. Najprej sem pogledal rogovje, ki je bilo šibko, slabo razvito in vprašal sem se, da li sem ravnal lovsko pravično. V meni je gorel občutek zadovoljstva.

Glede pravilne uplenitve so bili lovski tovariši kaj različnega mnenja. Dne 6. marca 1966 sem nesel trofejo na ocenjevanje v Cerknico. Komisija je trofejo označila »zeleno« in težko bi popisal moje zadoščenje in veselje.

Večkrat ogledujem to trofejo na steni in obujam spomine na takratno negotovost, v kateri sem živel mesece. Toda vse to se mi zdi danes tako preprosto.

Slišal sem slavca peti

Dr. Avgust Reisman

*Julija: Kaj hočeš stran? Saj ni še blizu dan,
saj to je slavce bil in ne škrjanec,
ki ti prešinil je uho;
vso noč žgoli tam na granatniku,
verjemi, dragi, da je slavce bil.*

*Romeo: Bil je škrjanec, jutra glasnik,
ne slavce.*

(Shakespeare)

Čar narave in njeno lepoto so mi prve odkrivale ptice pevke, ko so mi na paši prepevale v bližnjem gozdu. Stari, sivolasi učitelj Franc Šijanec, ki je bil zbiratelj narodnih pesmi in tudi sam skladatelj, nam je razlagal, kako so ptice koristne, ker pobirajo škodljivi mrčes in nam lepo prepevajo ter nas je zato svaril, da ne smemo razdirati njihovih gnezd. Pri tem je rad še s prstom požugal in nas prav očetovsko pogledal izza očal. Dolgi lasje so mu segali do vratu. Imeli smo ga radi. Zato smo mu obljubili, da ne bomo nikoli razdirali gnezd.

Vseeno pa sem stikal po grmovju za gnezdi in jih tudi našel. S svetim strahom sem iz daljave samo gledal drobna, pisana jajčeca, dokler niso prikukale iz njih ljubke glavice. Blizu sedemdeset let bo od tega in še imam mično sliko živo pred očmi. Vneto je priletavala ptičica, vitka in drobna ter prinašala črve in žuželke. Skrival sem se za deblom, da je ne splašim. Nekega dne je bilo gnezdo prazno, ostala je le mehka, volnena posteljica, ptički po so že čivkali po bližnjih vejah. Pod nogami so mi hreščale suhe veje, ko sem se ves srečen vračal na pašnik.

Čez leta sem po ozarah med njivami prebiral pesmi o škrjančkih, žitu in poljih. Nad menoj je žgolel škrjanec, iz valujočega žitnega polja se je oglašala prepelica... pet pedi. Župančič, Kette, Murn, Golar so me spremljali po mehki travi; dišalo je po novem kruhu. Ponoči sem poslušal sovino skovikanje ali zategle, žalostne žvižge drugih gozdnih neznank.

Polagama sem duševno zorel. Pripravljal sem se za maturo. Od pesmi in romanov sem prešel na drame. Shakespeare — Romeo in Julija, Župančičev prevod. Gotovo sem že v prirodropisu slišal, da slavci pojo ponoči, tudi celo noč. Ampak živo, jasno je prebudilo mojo radovednost, kako slavci pojo, šele nočno šepetanje Romea in Julije. Bolj kot vsa drama so zajele moje čustvovanje besede Julijinega nočnega šepeta, »da je slavce bil«, ki je vso noč žgolel.

In zopet so potekla leta, ko mi je v Pragi odrska umetnica ponovno poklicala v spomin skoraj pozabljeni dvogovor med Romeom in Julijo. V Glonarjevem prevodu Reymontovega poljskega romana »Kmetje« pa sem bral, da pojo slavci tudi po ravninah Poljske. Pri nas slavca sam še nisem slišal. Na Jadranu jih je baje ponekod mnogo.

Šele jeseni 1941 sem jih kot izgnanec odkril v Gornjem Milanovcu in jih slišal tudi peti. Bil je krasen in še topel jesenski dan, ko smo pod mestom obirali koruzo. Blizu njive je mejila posestvo živa, trnova meja, iz katere je pod večer odmevala čudovito mehka pesem, zvonko in pozibajoče, kot je še nikdar nisem slišal. Petje je izzvenevalo v modro višino, prekipevalo od veselja in miline, tako da sem je bil ves prepojen. Gledam, a ptiček je bil prav vsakdanji, rjav, droban, glas pa kot da ga zajema iz neizčrpne globine. Ni se brigal za nas, ni ga motilo naše govorjenje, pel je neutrudno naprej, kot da je ves svet njegov, in samo njemu posvečen. Za njim se je oglašil še drugi in tretji, enako mil, nežen in glasen. Domačini so povedali, da so slavci, da jih je tam okrog mnogo in da pojejo tudi pozno v noč. Tako sem končno videl in slišal slavce na srbski domačiji, ki so jo vsako leto pozno jeseni zapuščali in se selili na jug.

Po bližnjih gričih na poti proti sosednjemu Čačku sem jih pozneje videl in poslušal še v večjih skupinah.

Naslednje leto sem obiskal dobrega prijatelja Hlačarja, izgnanca v Čačku, zaposlenega v usnjarni, ki me je bil povabil celo na večerjo, kar je bilo za tiste čase veliko vredno. S prijateljem, doma iz Šoštanj, sva sedela na vrtu ob Moravi, obrasli z gostim grmovjem. Ko je legel nad Moravo mrak in za njim črna tema, je vzvalovala z vej pesem slavcev nad šumečo reko. Župančič bi rekel, da je zagostolela. Dolgo, brez konca je zvenela v trdo noč. Tistih čudovitih nočnih ur nikdar ne bom mogel pozabiti. Pesem slavcev ob Moravi! Sanje v gondoli iz Hoffmannovih pripovedk bi mi ne mogle pričarati mehkejšega večera. Vsekakor je bil to najlepši, najubrajnejši večer mojega štiriletnega izgnanstva.

V Erjavčevih »Domačih in tujih živalih« sem pozneje bral: »Slavce je pevec nad vse pevce. Noben jezik nima besed, s katerimi bi se milina in ljubkost njegovega glasu mogla dostojno opisati. Ali si kdaj poslušal slavca v mehki noči, ali se te ni polastilo neko hrepenenje, ko so ti bile na uho srce topeče melodije: tiho gostoli, doni in prosí. Kaj takega se da le poslušati, ne pa opisati.«

Znani nemški prirodoslovec Brehm piše, ko govori o življenju ptic, da živi slavce v Nemčiji, Ogrski, Slavoniji, Hrvaški, Grčiji, Gornji in Spodnji Avstriji, Češki in južni Rusiji. Jaz sem ga pa slišal in videl tudi v Sumadiji.

Ko se slavci jeseni selijo na jug, potujejo ponoči in sicer posamezno. »Najlepše, skoraj vso noč, neprenehoma poje slavce, ko se spomladi samica vrača, posebno če ima soseda, ki se z njim kosa v petju,« pravi Fran Erjavce.

Po lovskem svetu

S poti po Romuniji

S. K.

Na povabilo romunske lovske organizacije je decembra lani odpotovala v Romunijo delegacija Lovske zveze Jugoslavije, katere član sem bil tudi jaz.

Romunija nam je vsem zelo malo znana in malo vemo tudi o njenem lovstvu. Znane so kapitalne trofeje jelenov, gamsov in medvedov s Karpatorov, ki so pred drugo svetovno vojno predstavljali raj za lovske magnate. O razvoju lova pa smo slišali bore malo in zato nekaj o tem. Nadvse prisrčen sprejem je takoj premagal prvotno zadrego in hitro so bili ustvarjeni neprisiljeni odnosi, kot so v navadi med lovci. Celoten program bivanja naše delegacije je bil zelo natrpan, saj so nam želeli gostitelji pokazati čim več. V tem so tudi uspeli in smo kljub kratkemu času precej podrobno spoznali organizacijo lovstva ter probleme, s katerimi se ukvarjajo. Razen tega smo se seznanili tudi s splošnim napredkom te socialistične države. Razumljivo, da nas je prvenstveno zanimala organizacija lovstva, ki je vodeno popolnoma centralistično. Enotno in plansko politiko vodi država in je obči razvoj lovstva vključen v dolgoročni državni načrt.

Skupno imajo 28 milijonov ha lovne površine, od tega ima v upravljanju lovska organizacija 22 milijonov ha, ostalo so državna lovišča. Lovska zveza Romunije plača državi upravnino za lovišča, poleg tega pa ji je letno dolžna prodati še po vnaprej določenih cenah najmanj 400 000 kilogramov divjačine in 30 000 kosov žive male divjadi (zajcev, fazanov, jerebic). Devize od prodane divjačine, žive divjadi in lovskega turizma so last države, ta pa daje potrebne devize za uvoz lovskega materiala.

Romunska lovska organizacija zajema lovce in ribiče. Organiziranih je 45 000 lovcev. Kdor ni član lovske organizacije, ne more loviti ali imeti lovskega orožja. Lovci enega okraja so združeni v filiali in volijo 5—9 članski izvršni odbor filiale, država pa imenuje predsednika, ki je profesionalca in mora biti lovski strokovnjak. Prav tako volijo lovci 57-članski odbor Lovske zveze Romunije, dva poslevodeča podpredsednika (za lovstvo in ribištvo) pa imenuje država in sta nastavljena kot profesionalca.

Filiale odvajajo Lovski zvezi Romunije od 25 banov do 1 leva (15—60 S din) za ha lovišča. Niti komuna, niti okraj nimata vpliva na lovsko gospodarjenje.

Plačevanje škode po divjadi je prevzel državni zavarovalni zavod.

Lovska organizacija v Romuniji ima okrog 1700 plačanih profesionalcev, od tega jih je 1200 poklicnih lovskih čuvajev.

Člani morajo po enoletni pripravniški dobi polagati lovski izpit, ki je po zahtevnosti podoben našemu. Pripravnikom je na voljo cenena lovska literatura.

Za investicije ima Lovska zveza Romunije poseben fond. Kolikor ta ne zadostuje, imajo možnosti najeti srednjeročen kredit.

To so osnovne poteze lovske organizacije v državi, ki ima izredne pogoje za gojitev velike divjadi na severu, v predelu Karpatorov in za malo divjad v nižinskih loviščih na jugu države.

Lovci Temišvara, kjer smo bivali prva dva dneva, so nam seveda pokazali tudi eno svojih lovišč z odličnim staležem divjih prašičev. Tipično nižinsko lovišče s hrastovimi gozdovi in širokimi ravnimi preseki spominja na Belje. Lovišče je društveno in so na lovu sodelovali tudi člani. Mlad in energičen lovovodja je vzorno vodil lov. Vsi gostje smo pred lovom dobili lično skico pogonov v usnjenem ovitku z vrisanimi stojišči in smerjo pogonov ter prostorom za vpis števila strel in plena. Sam lov je bil res užitek, saj je bilo v štirih kratkih pogonih okoli 50 divjih prašičev ter mnogo srnjadi. Strelci smo bili postavljeni precej na gosto na notranji strani poseke. Streljali smo lahko navzven in dokler so bili gonjači še daleč tudi v pogon. Večina lovcev je imela šibrenice in je uporabljala breneke naboje, kar je razumljivo, ker so bile strelne razdalje majhne, gozd pa precej gosto zaraščen in podrast prav bujna. Vsi člani naše delegacije, razen mene, so prišli do strela in uplenili 3 prašiče. V zadnjem pogonu sem cedil slino, ko je kakih 80 m pred menoj stal trop prašičev, v katerem je bil močan merjasec. Z risanico bi bil plen siguren, tako pa sem se zaradi prevelike razdalje vzdržal strela.

Ponoči smo potovali v Bukarešto in bili prihodnji dan na sprejemu pri sekretarju za gozdarstvo ter na gozdarskem inštitutu, ki ima tudi svoj oddelek za lovstvo. Ta ima na terenu še 4 raziskovalne postaje z lastnimi lovišči. Inštitut je opravil bonitiranje vseh lovišč za malo divjad, sedaj bodo bonitirali lovišča tudi za nekatere vrste velike divjadi. Opravljajo tudi vsa raziskovalna dela za naseljevanje novih vrst divjadi in pa znanstvene raziskave s področja ribištva. Vsekakor je bil vtis o delu te ustanove, ki jo financira država, zelo ugoden, saj ima trden program, mnogo prakse in zagotovljena sredstva, predvsem pa preko svojih raziskovalnih postaj odlično povezavo s terenom.

Sekretar za gozdarstvo nam je v državnem lovišču v bližini Bukarešte priredil lov na malo divjad. V 3000 ha velikem lovišču je bilo uplenjenih do tedaj že 1500 zajcev in 800 fazanov, razen tega pa odlovljenih še 1200 živih fazanov. Kratki gozdni pogoni z gonjači so se kljub temu izkazali z obilico divjadi in nas je 9 lovcev uplenilo 235 zajcev in fazanov. Seveda je bilo tudi dosti smeha in zbadljivk na račun zgrešenih streliv. Ob koncu lova smo doživeli tudi lovski krst po romunsko, saj je fotoreporter Lovske zveze Romunije uplenil svojega prvega zajca. V tem izredno bogatem državnem lovišču smo povsod videli številna krmišča za zajce in fazane, ki so jih morali letos že v jeseni intenzivno krmiti. Zaradi izredne jesenske suše niso vzkli žita, ki so ob normalni jeseni v tem času že izredno bujna in nudijo obilo hrane. Dober vtis je napravilo tudi disciplinirano osebje, ki je poskrbelo za nemoten potek lova.

Naslednje dni smo z mikrobuserom, ki je last lovske zveze, potovali skozi Ploest in preko Karpatov do Brasova ter nazaj v Bukarešto. V razgovorih s funkcionarji lovske organizacije v Ploestu in Brasovu smo zvedeli tudi za organizacijsko obliko društvenih lovišč. Območje filiale je razdeljeno na lovišča po 10 000 ha. V vsakem lovišču je 20—30 lovcev. Število članstva je maksimirano in sme biti en član na 500 ha gorskega, 400 ha hribskega ali 300 ha nižinskega lovišča. Čuvajsko službo opravljajo poklicni lovci, ki imajo območja po 5000 ha in so uslužbenci pri filiali. Poleg tega so v vsakem lovišču še po trije pomožni lovski čuvaji. Vse lovske čuvaje na območju filiale nadzoruje inšpektor in jina daje tudi delovne naloge. V vsakem lovišču izvolijo člani lovovodjo, ki sestavi načrt lovov, katerega odobri filiala. Po zakonu mora biti v vsakem lovišču zaščitena 4000 ha; tudi to zaščito določi filiala. Zajca je dovoljeno loviti le na skupnih lovih in samo enkrat v enem predelu lovišča. Če je stalež premajhen, nadrejena lovska organizacija za določeno dobo lov sploh prepove. To se je letos zgodilo na področju temišvarske filiale; zaščitili so zajca.

Člani plačajo filiali članarino, v katero je zajeta tudi cena za malo divjad, ki jo lahko odnesejo domov. Sicer pa divjačino prodajo po dnevnih cenah in sredstva ponovno vložijo v lovišča. Za odstrel velike divjadi član dobi posebno dovolilnico, ki jo posebej plača. V mnogih primerih nudijo lovcem odstrel srnjadi kot nagrado za posebno požrtvovalno delo v lovišču. Pregledi uplenjenih trofej se vrše na sedežih filial. Kazni za lovce, ki ne predložijo trofej, so občutne. Prav tako dobe za določeno dobo prepoved odstrela tisti, ki so večkrat zapovrstjo izvršili napačen odstrel.

Člani imajo poleg plačevanja članarine tudi dolžnosti pri uničevanju škodljivcev, nadzoru v lovišču in gojitvenih delih. Kolikor te dolžnosti

Bivši lovski dvorec romunskih kraljev, sedaj muzej

ne opravljajo, morajo plačati. Zanimivo je, da so si vsi na jasnem, da lovska organizacija lahko rentabilno posluje samo zaradi brezplačnega sodelovanja članstva, medtem ko morajo državna lovišča dobivati izdatne dotacije. Pred tem dejstvom mnogi pri nas še vedno zatiskajo oči in sanjajo o nekakšnih lovskih podjetjih.

Motiv iz romunskega lovišča

V romunski lovski organizaciji vlada precej stroga disciplina in so kazni za nedisciplinirane lovce občutne. Vsak lovec sme imeti največ 3 puške (2 šibrenici, 1 risanico). Odstrel velike parkljaste divjadi je dovoljen le z risanico, odstrel prašičev pa tudi s kroglo iz gladke cevi.

Lovski krst po romunsko

Vse foto S. Kovač

Foto R. Cenčič

Nekoliko utrujeni od enolične ravnine smo se na vožnji proti Brasowu razveselili prekrasnih karpatskih gora. Glavna divjad teh lovišč je jelenjad, katere stalež cenijo na 20 000, trofeje pa so svetovno znane. Menijo, da še vedno niso dosegli normalnega staleža in je odstrel močno omejen. Karpatska lovišča imajo tudi prav dober stalež medvedov, srnjadi, gamsov, divjih prašičev in velikih petelinov. Po 20-letni zaščiti se je močno razmnožil ris, tako da so ukinili zaščito. Slab pa je stalež ruševcev, ki so stalno zaščiteni.

V Karpatskem mestu Brasowu je gozdarska fakulteta, na kateri šolajo bodoče lovske strokovnjake. Imajo katedro za lov, študentje pa v 4. letniku poslušajo obvezna predavanja iz lovstva in ribištva. Fakulteta ima gorsko in nižinsko lovišče po 10 000 ha, razen tega pa upravlja tudi vse vode in ribogojnice na področju teh lovišč. Študentje imajo ob četrtkih ali nedeljah obvezen lov in pri praktičnih tedenskih vajah delajo v lovišču, poleg tega pa je obvezna tudi semestralna praksa. Na ta način dobe študentje

osnovno znanje iz lovstva in ribištva, ki ga v praksi lahko odlično dopolnijo, saj je gozdarstvo tesno povezano z lovstvom.

Zanimivo je, da v času našega bivanja v Romuniji nismo videli niti enega lovskega psa. Romunski lovci so nam priznali, da je lovska kinologija zelo slabo razvita in jim zato propade precej obstreljene divjadi. Zavedajo se gospodarske škode, ki pri tem nastaja in pa dejstva, da trpi tudi etična plat lova.

Na splošno je romunska lovska organizacija opravila ogromno delo in dosegla lepe uspehe. Prepričan sem, da bomo rezultate nazorno videli na prvi mednarodni lovski razstavi prihodnje leto v Novem Sadu, kajti romunski lovci se lahko intenzivno posvečajo gojitvi divjadi, ker jih ne mučijo organizacijska vprašanja. Za naše lovstvo tega ne moremo trditi. Konjiček so nam reorganizacije, ki jih baje terja razvoj, za lovišča in gojitvene probleme pa se zanimamo bolj mimogrede. Rezultati tega so se in se bodo kazali v stagniranju staleža in kvalitete naše divjadi.

Zakaj ni divjih petelinov in ruševcev?

Večkrat sem že bral v Lovcu, da se lovci sprašujejo, zakaj ni petelinov. Naj malo opišem svoja doživetja v petelinjih loviščih. Leta 1935 sem dobil službo lovskega čuvaja v državnih gozdovih na Gorenjskem. Ko sem prevzel revir, je bilo srnjadi kar dovolj, zajcev zelo malo, velikih petelinov pa samo še za pleme. Ker sem stanoval sredi lovišča in je bil moj poklic samo lovsko čuvajski, sem bil v revirju lahko vsako uro in zato sem med divjadjo marsikaj doživel. Od doma sem odhajal vedno z nočjo in prihajal tudi z nočjo, čez dan pa sem bil doma, ker tudi divjad miruje. Med srnjadoj sem opazil, da je več »jalovih« srn. Zakaj so bile »jalove« sem pa pozneje ugotovil, ko sem pregledoval lisičine in sem videl, s čim stara hrani mlade lisičke. Ker so v višinskih predelih naselja oddaljena, ne more mati lisica do domačih kokoši na kmečkih dvoriščih, zato lovi po gozdu, kar doseže. Pri lisičinah sem našel ostanke mladičev srnjadi, šape divjih zajcev in perje divje kurjadi. Neko zgodnje jutro sem zaslišal v hribu nad sabo, da je začel vekati že nekoliko odrasčen srnji mladič. Vek se je približeval in končno sem zagledal na travniku, kako drvi srna naprej, srnjaček za njo in komaj en meter za njima — lisica. Ker je bilo za strel na lisico predač, sem streljal kar v zrak in nato videl, da sta nadaljevala beg brez lisice. To mi je bil drugi dokaz, kaj dela lisica v lovišču.

Ko sem včasih prenočeval kar na kakem seniku, sem nekajkrat ponoči slišal vekanje zajčka, ki ga je gotovo ujela lisica. Tako sem neko noč zaslišal zajčji vek, ki ga ni hotelo biti konca. Ugotovil sem da je lisica nesla zajca po hribu Kisovcu in da je večkrat z njim počivala, ker je vek večkrat ponehal in se spet oglasil. Verjetno je lisica nesla zajca mladičem in to živega. Zaradi takih in podobnih doživljajev sem dobil do roparic še posebno mržnjo in pobudo za njihovo uničevanje. Tista leta smo lovci čuvaji še lahko dobili ampule. Ker sem bil v gorskem lovišču oddaljen od naselij, sem z ampulami nekaj zim zapo-

redoma pokončal 20—30 lisic. Ampule sem polagal v kvašeno mačje meso, kar se mi je najbolj obneslo.

Ujede sem pokončeval, ko so imele mlade. Opazoval sem, kje gnezdi; če tega nisem vedel, sem rano zjutraj v okolišju poslušal, kje mladi pivkajo. To se najbolj obnese v deževnem, meglenem vremenu, ko stari ne morejo dobiti hrane in so mladiči lačni. Za lov se obnese nekako od 15. junija do 10. julija, ker potem mladiči že zlete. V tem času sem jih precej pokončal.

Kune sem lovil v nizke lesene pahe pod košato smreko ali pod skalo, pa tudi v železne pasti. Največje veselje pa sem imel v nanovo zapadlem snegu, da sem kuno zasledoval po sledu in jo ustrelil v kakem veveričjem gnezdu. Pa o tem kdaj drugič. Ni minila zima, da ne bi uplenil 4—6 kun. Od leta 1935 naprej se mi je vsako leto dvigal stalež velikih petelinov in zajcev.

Stalež srnjadi se seveda ni dvigal, ker je bil itak na višku; pač pa je takrat upadel zaradi nosnega obada.

Leta 1939 je bilo že toliko velikih petelinov, da bi težko vse preštel. Nastajala so nova rastišča in celo od mojega stanovanja sem slišal petelina.

Tudi jerebi niso bili tako maloštevilni.

Po mojem prepričanju in doživetjih zvračam krivdo, da ni velikih petelinov in ruševcev na roparice, nikakor pa ne na bolezen in spremembo gozdov. O tem sem se prepričal v dveh revirjih; v prvem sem bil 7 let, v drugem 10 let, v obeh revirjih pa sem zatiral roparice z vso zmogljivostjo in uspeh je bil popoln. Pojavili so se veliki in ruševci, tako da ni bilo problema upleniti petelina. Spominjam se, da sem leta 1951 zvečer na upadu ugotovil kar 8 petelinov in to na nekaj hektarih. Zanimivo je bilo slišati, ko so se jezili drug na drugega s svojim e, e, e, e, češ, preveč nas je za pošteno svatovanje.

V predelih, kjer se drže veliki petelini, so obširni gozdovi, da se s samo puško ne da na kratko držati lisic, da bi ne delale prevelike škode. Kaj pomaga, če se znajo kebčki še tako spretno skrivati, če pa lisičjemu nosu ne mo-

rejo uteči. Do zadnjega jih pobere, večkrat tudi kuro na gnezdu, ker med valjenjem predolgo odlašajo z begom.

Zato menim, da so le roparice največ krive za preskromen stalež gozdne kurjadi in druge perjadi kakor tudi zajcev in za »jalovost« srn.

Anton Pečnik
Senovo

Prvič na fazane

Lovski tovariš Franci Kozjek iz Brestanice me je 14. nov. 1965 končno le povabil v lovske goste in ni mi žal. Uplenil sem prvega fazana in z njim povečal okras v moji skromni lovski sobi. Iz LD Brestanica sem odnesel najlepše lovske in tovariške vtise. Zelo sta me navdušila način lova in disciplina lovcev. Med lovci sem se počutil prijetno kakor doma. Pozabiti ne morem posebnega lovskega užitka na pogonu v drevesnici, kjer so fazani kar križem frčali. To so v naši LD »Stol« Žirovnica le sanje. Posebnost pa so mi brestaniški lovci pripravili zvečer, ko so me za prvega uplenjenega fazana krstili po vseh lovskih obredih, da me je nekje v ozadju ščemelo še drugi dan. Vsem tovarišem lovcem LD Brestanica se ponovno zahvaljujem za prijetno lovsko doživetje in vse toпло pozdravljam.

Karel Pureber
LD »Stol« Žirovnica

Lisičke

Foto Vl. Pleničar

Foto F. Gabre

Nad Lomom uplenjeni medved

LD Jezersko je imela 4. aprila 1966 svoj občni zbor. Tedaj so v dvorano prinesli tržiški lovci medveda, ki je bil uplenjen 1. aprila nad Lomom pod Konjščico. Po zborovanju je uplenitelj, poklicni lovec, Tržičan Janez Štefe, večkratni državni prvak v alpskem smučanju, pripovedoval:

»Medved se je prvič pojavil 29. nov. 1965 na področju Komatevra—Stanič—Krževo. Tisti dan napravljeni pogon ni uspel, vendar se medved poldrugi mesec ni več prikazal. Sredi januarja 1966 se je kosmatinec izdal s svojim sledom pri Bogati skali v Dolu. Tudi to pot je utekel jezerskim lovcem v gojitveno lovišče »Zlatorog«, kakor tudi 6. marca pod Stegovnikom. Dva dni kasneje je na Rozmanovem raztrgal 10 ovc in tržiški ter jelendolski lovci so ga v svežem snegu sicer sledili, videli ga pa niso. Drugi dan, 9. marca je kmet Pavšek, ko je šel po svoje ovce, pobegnil pred medvedom in me o srečanju odvestil. Organiziral sem pregon, ki je trajal ves teden, a brez uspeha. V sredo zvečer, 23. marca pa se je kosmatinec zopet pojavil nad Lomom, kjer je raztrgal 7 ovc in med njimi tudi vodnika ovna z zvoncem, kateremu je odtrgal glavo, najbrž zaradi zvonca, ki je medveda dražil. Medved je vseh sedem žrtev zakopal v presledkih po kakih 50 metrov narazen. Zato sem se odločil, da bom medveda čakal. Odkopal sem eno ovco in jo položil kot vabo ob veliki smreki, na kateri sem čakal. Medved je prišel in ko je opazil ovco, je

glasno zaprhal in jel žival zagrebati. Zaradi teme pa nisem mogel streljati. V petek sem zlezal na smreko že v mraku in kmalu se je prikazal tudi medved in začel odkopavati ovco. Tudi to pot zaradi teme nisem mogel streljati. Ponoči je jelo snežiti, a sem kljub temu premražen in zatrpan od snega vztrajal do jutra. V ponedeljek, 28. marca, mi je kmet Pavšič povedal, da mu je medved raztrgal še eno ovco. Sredi tedna je medved zopet prilomastil v Lom k dvema kmetoma in jel podkopavati temelj ovčjega hleva. Ropot me je prebudil, ker sem spal le deset metrov stran, a medveda sem prepodil, da se je umaknil proti mrhovišču, kjer je požrl pol ovce s kostmi vred. V petek sem šel na prežo že takoj po kosilu. Ob pol petih sem zaslišal šumot in hojo in pripravil sem se. Ob petih zopet hoja in kmalu se prikaže medved ter gre k ovci, položeni kakih 20 metrov od smreke. Ko povoha vabo, sprožim in na mestu se je zgrudil, prestreljen skozi pleče in boke. Pri zasledovanju sta mi pomagala lovca Lojze Primožič iz Jelendola in Ignac Nahtigal z Jezerskega. Če bo treba ugnati še kakega medveda, sem pripravljen še več noči preždeti na zasneženi smreki.«

France Borštnar

Za spomin

Lani 22. septembra sem dobil poziv, da odslužim vojaški rok. Minevale so mi doma zadnje ure in ker je bil lep sončen dan, sem se odločil, da še malo pogledam po naravi. Najprej sem šel za šteti-

narji, če so obiskali koruzo, potem pa za polji po duplih, pa nikjer nič. Medtem zaslišim bevskanje mojega psička. Sprva sem mislil, da ima ježa, a ko se približam, vidim, da laja pod skalo v sveže izkopen rov. Po sledovih sem sklepal, da je v rovu jazbec. Psiček se zapodi v rov in takoj se začne oster boj. Toda spoznal sem, da psiček ne bo nič opravil, zato ga odpokličem in jo mahnem domov še po terierja, ki je imel z jazbeci že skušnje. Prišedši na kraj, terier bliskovito plane v rov in že čujem prhanje jazbeca, ki se je boril s psoma. Na lepem pa prhanje utihne, potem zaslišim žalostno cviljenje terierja. Čez kakih 15 minut se pes zopet oglasi z ostrim glasom. Vedno močnejše prihaja glas iz rova in nato se prikaže lisasta glava jazbeca. Psa sta ga držala vsak na svoji strani tako, da se ju jazbec ni mogel otresti in borba se je nadaljevala po strmini do potoka. Tam sem priskočil na pomoč, da smo pokončali jazbeca. Terierja sem s težavo odtrgal od plena, ki ga je plačal z veliko rano. S tem doživljam sem se poslovil od doma in sedaj se kot vojak rad spominjam lepega doživetja.

Franc Mingot
Titograd

Uničevanje srak

Sraka je na pogled zaradi lepih barvnih kontrastov, črno bele barve in kovinsko se svetlikajoče, čedna ptica. Vsak lovec pa ve, da je ta ptica v nižinskih loviščih prava nadlega in nebodigatreba. Ne ve pa vsak lovec, kako in kdaj ji najlaže pridemo do živega. Ni dovolj, da srako streljamo ob vsaki priložnosti, ki se nam nudi. Ker je sraka zelo plašna in previdna ptica, tak priložnost odstrel ni dovolj učinkovit. Med fotografiji, ki se ukvarjajo s fotografiranjem žive divjadi, velja posnetek srake od blizu, v gnezdu, za poseben uspeh.

Uničevanje srak mora biti sistematično. V mislih imam tako imenovano »črni teden« uničevanja srak z zastrupljenimi jajci ali z zastrupljeno krvjo. Ker se mi pa ta način upira in je v navskrižju z lovsko etiko, navajam drug učinkovit način uničevanja, čeprav ni tako enostaven.

Že zgodaj spomladi, ko je drevje še golo, se začno družiti sračji pari. Takrat, torej še pred valjenjem, jih je treba že zalezovati. Ko si začne sračji par graditi novo gnezdo ali popravljati staro, prenočujejo srake največkrat v bližini svojega »gradu«. V svetlih nočeh se ptice na še neozelene-

lem drevju dobro odražajo od neba in tedaj je vedno mogoče priti v tako bližino, ki daje možnost za uspešen strel s šibrenico. Tudi podnevi so ob tem času izgledi za uspešen odstrel, kajti srake letajo sem in tja in znašajo gradivo za gnezdo. Nedolgo čakanje v dobrem kritju ima često večji uspeh, kakor si mislimo. Važno je, da vse to ukrepamo pred valjenjem. Med valjenjem so namreč srake previdnejše kot sicer. Če hočemo streljati valeče srake, je treba, da se drevesu z gnezdom približajo lovci kar s treh strani, seveda oprezno. Potem naj kak fant skuša z metanjem kamnov ali tolčenjem na debela pregnati srako z gnezda. Strelci morajo biti spretni, ker se sraka s svojim vijugastim letom le prerada izvleče iz zagate. Streljati s šibrami v gnezdo je brez pomena, ker je gnezdo trdno grajeno in šibre ne prodro blatnih sten. Bolj uspešno je splezati do gnezda in pobrati jajca.

Preostane še odstrel mladih srak v času, ko jih stare še pitajo, le da je ta čas zelo kratek. Tedaj je najuspešnejše streljati mladiče z malokalibrsko puško. Toda ne kaže čakati do tedaj, ko so stare srake že povzročile veliko škodo na zarodu male divjadi in ptičev pevecv.

Po Wild und Hund 27/66
Jurij Verovšek

Dogodek na robu gozda

Lanska jesen je bila vseskozi ugodna. Lepo vreme je privabljal v naravo številne izletnike. Izredno lepo vreme je bilo ko nalašč za naše lovce, za »prave« kakor za nedeljske.

Neko soboto lanske jeseni so se v lovišču ob naši severni meji odpravili vse baže lovci pod hribe. Nekateri med njimi so pričakovali lep plen, nekateri pa so se bolj veselili prijetnega počitka kje ob robu gozda, kjer bodo pogledali v lovsko torbo za inventarjem, ki so jim ga vložile skrbne žene. Lovski veterani kakor lovski zelenci so dostojanstveno nosili vsak svojo puško, ki je bila vsakemu od vseh najboljša. Oboženi z vso potrebno in nepotrebno prtljago so končno utrujeni posedli na sončnem robu gozda, nedaleč od Štefanove hiše. Med malico so lovci le malo govorili, ker je bil vsakdo preveč zaposlen s težko prinešenim inventarjem in ker je sonce prijetno grelo, da se jih je lotevala lenobnost.

Svečano opravilo krepčanja je zmotila Štefanova žena, ki je malo boječe pozdravila in plaho vprašala, če bi jim lovci ustrelili

starega betežnega psa, ker se domačim preveč smili, da bi ga sami usmrtili, lovci bi pa to lahko naglo storili, da bi se kuža ne mučil. Možje lovci so se ob tej prošnji spogledali in hkrati pogledali vsak svojo puško. Eden od lovcev je bil pa nejevoljen, da ga motijo pri najljubšem lovskem opravilu in je zamrmral: »Počakajte, da končamo, potem pa priženite psa.«

Ko je žena izza vogla hiše opazila, da so lovci zadržili torbe, je prignala svojega Rinka. Po kratkem lovskem posvetu je lovec Jože potegnil iz svoje torbe pasjo ovratnico z vrvico in Rinka ko privezali k bližnjemu drevesu. Pes je mirno opazoval početje okoli sebe in čakal na dogodke. Stari lovski veteran, ki je vedel, kako se taki reči streže, je hitro sprožil in navzoči so se oddahnili — le pes ne, ki je po strelu cvilil in se trgal, da ga je Jožetov ovratnik komaj držal. Resnost položaja je zahtevala rešiti čast lovca in Rinka strahu. Zagrmel je drugi strel iz druge puške. Vsi so s strahom opazili, da se je napeta vrvica pretrgala in da je Rinko cvilec zbežal po sadovnjaku za vogal hiše.

Štefanova žena si je zakrila obraz, da ne bi gledala ubogega kuža, ki je po dveh streljih prestal toliko strahu. Toda lovsko čast je bilo treba rešiti za vsako ceno. Rinko je nekje pod hišo cvilil in si lizal praske. Vse to je spodbudilo tretjega lovca, da je za vogalom gospodarskega poslopja vzel ubogega Rinka tretjič na muho.

Odrešilni strel je zdramil lovce iz mučne tišine z mislijo, da je vendarle končano. Toda, o groza, lovec za vogalom je klel, pes pa je tuleč zginil in v svoji pasji duši tožil o nehvaležnosti ljudi za njegovo zvesto službo, ker mu hočejo vzeti še kožo.

Namesto četrtega strela so prasnili lovci v gromek smeh — v sramoto treh strelcev.

Tisti večer in v nedeljo so Štefanovi pogrešali hišnega čuvaja. Kar nekaj jim je manjkalo. Zvečer je gospodinja postavila Rinku večerjo kakor ponavadi, da se ubogi pes, če bi se ponoči le vrnil, z jedjo potolaži.

V ponedeljek se je zopet začelo delo na polju. Gospodinja je z njive nemirno pogledovala na kraj žalostnih dogodkov, ko nenadoma zasliši tožeče cviljenje. Pa že zagleda Rinka, ki se s podvitim repom boječe plazi proti njej. Njegove oči so ji govorile, da je zelo lačen. Poklicala ga je v hišo, mu dala jesti in ga ganjeno pobožala po razmršenem kožuhu.

Franc Levanič

Mačka in fazani

V popoldanskem soncu sem hodil pod ozaro opuščenega vinograda na mariborski Kalvariji, blizu nekdanjega domovanja dr. Turnerja. V sočni travi je prežala mačka nad luknjo in me vprašujoče gledala s svojimi zelenimi očmi. Nisem je motil. Malo više pod vijugasto, že zaraslo cesto je

Fazanje gnezdo

Foto Z. Orel

iz grmičevja hreščal fazan. In že je v bližini grmičevja strigla z ušesi moja znanka, debelušna mačka. Skok v grmovje in zagrulil je fazan — in nič več. Na bližnji njivi je kopala priletna ženska. Čakam sredi vinograda in gledam samevajoče kamenje, izpadlo iz obzidja nekdanjih viničarskih poti. Pa se iz grmovja prikaže moja znanka in pride k ženski na njivo, gotovo svoji gospodinjji. Malo se je pomuzala okrog nje, potem v zajčjih skokih nazaj. Zasllišim ostrejši fazanji krik, kakor na pomoč in fazanka je srfotala preko ceste navzdol v sadovnjak. Najbrž je gnezdila. Potem se je mačka zopet vrnila k svoji gospodinjji, ki gotovo ni opazila roparskega pohoda svoje »muce«.

Po vsem širokem bregu Kalvarije se oglašajo fazani in drugi ptiči, ki gnezdijo v travi in pod živo mejo.

Hrane za potepuške mačke in druge roparje je torej dovolj. Potreben bi bil strožji lovsko čuvajski nadzor nad štirinožnimi sprehajalci. Te naj redijo njihovi gospodarji, katerim love miši in stražijo domačije.

a. r.

Mladi pišejo

Orlovo gnezdo

Moj oče je po poklicu lovec. Vedno, ko se vrnem iz šole, ga nadlegujem, naj me vzame s seboj. Lani v počitnicah me je res vzela. Zgodaj zjutraj sva krenila

Prijatelj

Foto J. Jelinčič

od doma s hrano in nekaj soli v nahrbtnikih. Grede sva napolnila dve solnici. Ko prideva pod steno Kukle, sedeva pod macesen. Tam mi je oče zaupal in pokazal orlovo gnezdo. V gnezdu je bil mladič, komaj tri tedne star. Mladič je bil ves bel. Z daljnogledom sem ga lepo videl. Oče mi pove, da bosta vsak čas priletela stara. Ze po nekaj minutah se je pokazala samica. V krempljih je imela gamsjega mladiča in je sedla na gnezdo. Plen je začela trgati kos za kosom in ga podajati mladiču. Ko ga je nahranila, je odletela. Z očetom sva naredila zaklon iz ruševih vej ter v njem dalje čakala. Pozno popoldne sta priletela oba orla in prinesla zopet hrano. Samec je takoj odletel, orlica pa je krmila mladiča. Ko je še ta odletela, sva tudi midva krenila proti domu.

Jožko Kravanja
7. a razred, Trenta

Literatura

Novi knjigi

Založba Albert Müller AG Rüslikon — Zürich v Švici je izdala dve novi, elegantno vezani knjigi. Ena knjiga v drugi nakladi ima naslov »Schöne Hunde« (Lepi psi) od Käte Knaur — Marga Ruperti, druga pa od avtorice Jacqueline Susann, »Geliebte Josephine« (Srčkana Jožica), vesela knjiga o pudlu.

Knjiga »Schöne Hunde«, v drugi izdaji in z novimi slikami, obravnava še druge rase psov kakor volčje špice, šnavcerje, opičje pinče, airedale in skye terierje, novofundlandce, bernardince, buldoge, mopse, bernske planšarske pse, komodorce, hovawartce, bobtailce, dalmatince, poentre, male münsterlandce, maltezce, salukce, barzoje in whippetce. Knjiga je nekaka izdaja v slikah. Velike slike so predvsem študije značajev, ki jih je avtorica upodobila s kamerom, tako da nam pripravljajo mnogo zadovoljstva in užitka. Zato bodo vsi, ki imajo že prvo knjigo, z veseljem segli po drugi. Kdor si bo oskrbel obe knjigi, bo imel lepo zbirko govorečih portretov psov. V tej knjigi hkrati sledimo zgodovinskemu razvoju psa od kamene dobe skozi dvanajst tisočletij do danes. Spremno besedilo je napisala znana gojiteljica psov iz svojega bogatega znanja v najbolj izdelani obliki, tako o zgodovini, standardu, reji in namenu uporabe pasem. Zato naba vo knjige najtopleje priporočamo.

Druga knjiga »Geliebte Josephine«, avtorice Jacquelline Susann, je humorja prekipajoče pripovedovanje o pudlu, polno razposajenega šarma sočne lastne ironije in blestečih iznajdljivosti. V hišo pride pudel kot neznan volnen klopčič, ki s časom postane osrednja točka hiše. Ta očarljiva in vesela knjiga o pudlu bo vsakemu imetniku te vrste psa pripravljala mnogo zadovoljstva in dobrega razpoloženja ter jo zato toplo priporočamo.

J. K.

Iz lovske organizacije

»Lovačke novine«

V Novem Sadu že peto leto izhaja dvakrat mesečno lovski časopis »Lovačke novine«. Prvotno so bile glasilo lovske zveze AP Vojvodine, ki je z njihovim izhajanjem prenehala izdajati svoj mesečnik »Vojvodjanski lovac«. Za »Lovačke novine«, tiskane v cirilici, pa so se začeli kmalu zanimati lovci z vsega jugoslovanskega področja s cirilico, tako da so ga lovske organizacije Srbije, Bosne in Hercegovine ter Črne gore osvojile kot svoj list. Zato so pa prenehali izhajati mesečniki »Lovački list« v BiH, »Lovac« v Srbiji, »Lov i ribolov« v Črni gori — in kot že omenjeno — »Vojvodjanski lovac« v Novem Sadu. Namesto navedenih listov pa izide enkrat letno kot dopolnilo »Lovačkih novin« lovska revija, izrazito strokovnega značaja. »Lovačke novine« obravnavajo predvsem lovsko tematiko s področja navedenih treh jugoslovanskih republik, vedno bolj pa skušajo zajeti lovstvo celotne Jugoslavije. V lanskem lovskem letu so te »novine« začele izhajati tudi v latinici, ker so se zanje pričeli zanimati lovci tudi s področij, kjer je v rabi latinica. Zadnja številka v lov. letu 1965/66 je izšla v nakladi okoli 62 000 in sicer okoli 48 000 v cirilici in okoli 14 000 v latinici.

Novinarsko podjetje »Dnevnik« v Novem Sadu, ki tiska »Lovačke novine«, je pred pol leta ob predvideni nakladi 65 000 določilo ceno 30 S din za izvod. Ker pa »Novine« niso dosegle te naklade in ker se ob zadnjih spremembah v lovstvu opaža na nekaterih področjih celo nazadovanje naročnikov, izdajateljski svet na svoji seji 4. aprila t. l. v Beogradu ni mogel drugače kot za lov. leto

1966-67 zvišati ceno izvodu za člane lov. organizacij kot prednaročnike od 30 S din na 34 S din, za vse druge pa na 40 S din.

»Lovačke novine« in strokovno lovsko revijo prejemaajo vsi lovci, včlanjeni v lovskih organizacijah AP Vojvodine, Srbije, Bosne in Hercegovine ter Črne gore. Naročnina za »Novine« in strokovno revijo se plača skupno z letno članarino.

Izdajateljski svet se prizadeva, da bi »Novine« razširil tudi na Hrvatskem, v Makedoniji in Sloveniji. Razumljivo, da v Makedoniji in Sloveniji preprečuje razširitev tega jugoslovanskega lovskega časopisa predvsem jezik. V Sloveniji se je nanje naročilo le okoli 150 lovcev in nekaj več v Makedoniji. Sicer pa makedonska lovska zveza izdaja šestkrat letno svoje glasilo »Lovec«, ki ga prejemaajo »brezplačno« vsi makedonski lovci za plačano republiško letno članarino 1900 S din. Drugačnji pa so razlogi na Hrvatskem, da je število naročnikov na »Lovačke novine« izredno skromno. Eden od njih je prav gotovo ta, da so Hrvatje odločeni še nadalje izdajati svoj mesečnik »Lovački vjesnik«, ki ga »brezplačno« prejema ob letni republiški članarini 4000 S din po članu — 27 000 hrvatskih lovcev.

— elf —

Razgovor z blagajniki lovskih družin na področju Lovske zveze Maribor

V lovskem letu 1964/65 je vseh 58 lovskih družin Lovske zveze Maribor sprejelo svoje nove družinske poslovniške. V poslovnihkih je točno predvideno, kako se zbirajo sredstva v družini in kako se lahko uporabljajo. Po načelu, da se vsa sredstva, pridobljena iz lovišča, zopet vračajo v lovišča, poslovniški predpisujejo ob koncu vsakega lovskega leta natančen obračun in ugotovitev dohodka ter razdelitev tega na sklade. Razmerje v odstotkih za sklade določijo vsako leto občni zbor lovske družine. Da bi lahko dobili pregled nad posameznimi skladi in naredili ustrezno analizo, kako posamezne lovske družine gospodarijo, je upravni odbor Lovske zveze Maribor na svoji seji dne 27. 10. 1965 med drugim sklenil, da se z vsemi družinskimi blagajniki organizirajo tozadevni razgovori, da bi družine vodile po poslovnihkih enotno finančno politiko. Taki sestanki so bili v marcu 1966. V ta namen je bil pripravljen poseben obrazec za ugotavljanje čistega dohodka družine ter delitev tega na sklade. Celotno področje Lovske zveze Maribor je

V zagrebškem lovskem muzeju

Foto L. Raić

razdeljeno na pet bazenov in sicer: Dravograd, kjer so se sestale LD Gradišče, Bukovje, Dravograd, Dobra, Mislinja, Dolič, Podgorje, Pogorevc, Bistra, Koprivna, Peca, Jamnica, Prežihovo, Slovenj Gradec, Strojna, Libeliče; Radlje, kjer so se sestale LD Muta, Zeleni vrh, Orlica, Podvelka, Janžev vrh, Remšnik, Kapla, Radlje; Lenart, kjer so se sestale LD Jurovski dol, Velka, Lenart, Ščavnica, Drvanja, Cerkevjak, Voličina; Slovenska Bistrica, kjer so se sestale LD Polskava, Črešnjevce, Cigonca, Slovenska Bistrica, Laporje, Poljčane, Oplotnica, Šmartno na Pohorju; Maribor, kjer so se sestale LD Radvanje, Podbrežje, Hoče, Fram, Rače, Ruše, Starše, Puščava, Duplek, Malečnik, Pernica, Kamnica, Košaki, Sladki

vrh, Gaj, Šentilj Pesnica, Kungota, Boč, Vurmat.

Prvi razgovor je bil 9. 3. 1966 v Dravogradu. Blagajnik Lovske zveze Maribor je navzočim pojasnil namen novega obrazca. Po načinu razgovora v Dravogradu so se vrstili razgovori po drugih bazenih, tako da so bili do 22. 3. 1966 vsi pri kraju.

Na teh sestankih so obravnavali poleg finančnih tudi druga vprašanja, npr. o prepovedi strupitve lisic s cianovodikom, kar je posebej pereče za višinska lovišča, kjer se je pokazalo strupljenje s strihninom za neuspešno. Mnogo lisic v hribskih loviščih namreč vedno bolj redči stalež petelinov in jerebov ter druge divjadi. Posebej je bilo poudarjeno pereče vprašanje okrog izdaje dovoljenj

V Dravogradu

za nošenje malokalibrske puške, o večanju števila divjih lovcev itd. Omenjeno je bilo tudi preveč komplicirano in centralizirano obračunavanje deviz v lovskem turizmu. Izraženo je bilo stališče, da naj bi se opravljalo to obračunavanje na področni lovski zvezi.

Blagajnikom je bilo priporočeno, da naj zaradi boljšega pregleda in enotnega poslovanja uvedejo finančne kartice, ker so do sedaj še nekatere družine vodile blagajniško knjigo. Tako bo v bodoče vsaka družina poleg blagajniškega prejemka in izdatka ter blagajniškega dnevnika imela finančne kartice, blagajniška knjiga pa kot nepotrebna odpade. Ker lovske družine razpolagajo s precejšnjim premoženjem in v vseh družinah ni točnega pregleda nad družinskimi inventarjem, je bilo priporočeno, da naj vse družine vpeljejo tudi inventarno knjigo. Na teh razgovorih so ugotovili, da je takšen kontakt družin s področno lovsko zvezo zaželen in nujen ter bi bilo treba skrbeti, da postane ta oblika povezave stalna.

Franc Matjašič

Jubilanti

Jožetu Stoparju, najstarejšemu članu LD »Bistra« Črna na Koroškem, rudarju v pokoju, čestitamo k 50-letnici njegovega lovskega udejstvovanja! S 15. letom sta ga oče in stric Gutovnik, oba lovska zakupnika, začela uvajati v lov in so mu te izkušnje dobro služile v NOB. Jubilant je tudi ustanovni član LD »Bistra«, kjer je opravljal odborniške funkcije. Rad se spominja, kako je očetu izmaknil prednjačo, nabil vanjo čez mero smodnika in šiber, da sta bila po strelu zajec in mladi »divji lovec« oba krvava. V svojih lovskih letih je kot vzoren zaščitnik divjadi uplenil okoli 80 kun zlatic in preko 100 lisic. Požrtvovalnemu in prijetnemu družabniku želijo lovski tovariši še mnogo srečnih in zadovoljnih obletnic, pa še naprej dober pogled!

LD »Bistra« Črna

Franc Ketiš, član in soustanovitelj LD Vransko, si je čil in zdrav naložil sedmi križ, pa mu želimo, da bi si tako veder oprtal še osmega!

Lovci LD Vransko

Umrli

Pavel Fabiani

Odšel je eden poslednjih lovskih korenin, ki je pomagal graditi slovenskega lovca in kinologa. Z vsem žarom svojega temperamenta in zavzetostjo je sodeloval na vseh poljih mladega slovenskega lovstva in kinologije. Dolga leta je bil neutrudljiv organizator domače lovske družabnosti, pobudnik pravih lovskih običajev — zadnjih lovskih pogonov, lovskih krstov — in pravilnega lovskega vedenja. Sijajni lovski plesi v Ljubljani so bili njegovo delo, kakor tudi prijetni strelski večeri s pesmijo in izvirnimi lovskimi šalami. Nikoli ni odrekel sodelovanja in je mimo krepke pomoči s svojo domiselnostjo in šegavostjo tako na skupnih lovih kakor na prireditvah in pri omizjih ustvarjal vedro tovariško razpoloženje. Za vsakega je imel dobro besedo in bil pripravljen komurkoli pomagati. Mnogo let je bil odbornik prvega slovenskega lovskega društva, odbornik kinološke organizacije in njen ustanovitelj, ustanovitelj nekaterih lovskih družin, ustanovni član Društva ljubiteljev ptičarjev, častni član Kluba za gonice, gonilna moč nekdanje strelske organizacije, podpredsednik LD Vič in svoj čas zakupnik nekaterih lovišč na Dolenjskem, kjer je v svoji širokogrudnosti uvajal mlade lovce v pravičen in zavednostni je bil lovski izpit, ki ga je z nekaterimi lovskimi tovariši — med njimi s pokojnim dr. St. Bevkom — opravil v Avstriji, ker pri nas tedaj izpiti še niso bili uvedeni. Za svoje vsestransko vzorno in zaslužno delo je prejel mnoga lovska in kinološka odlikovanja in priznanja.

Pokojnik se je rodil 21. junija 1882 v Sevnici ob Savi, njegov rod pa izhaja iz Štanjela na Krasu, saj se je kraševska klenost odražala v njegovi krepki postavi, delavnosti in žilavosti. Leta 1904 je prišel v Ljubljano, kjer je 1920. leta z družabnikom-lovcem odprl trgovino, ki mu je omogočala, da je toliko časa, dela in sredstev posvetil našemu lovstvu in kinologiji. Zadnja leta, ko ni mogel več sam voditi svojih brakov, je še vedno hodil na lov na ravno Barje.

Če je bil pokojni dr. Ivan Lovrenčič naš lovski Prometej, ki je vžgal slovensko lovsko zavest, je bil Pavel Fabiani pravi slovenski lovec, ki ga je ta zavest rodila.

Ko so se letos ob prvih pomladnih dihih iz noči nad skrivnostnim Barjem oglasili hrepeneči klici po novem živiljenju in mu znova hiteli naproti ter je vršanje peruti dramilo tihoto pod zvezdnatim nebom, je lovec Pavle odšel z njimi...

M. Š.

Peter Zaviršek, član LD Višnja gora, odlikovan s častno diplomom, je sredi decembra 1965 v 84. letu starosti nenadoma umrl. Častitemu lovcu in iskrenemu tovarišu trajen in časten spomin.

LD Višnja gora

Drago Grekulović, član LD Padež, aktivni zastavnik JLA, se je pri izvrševanju svoje službe v 41. letu starosti smrtno ponesrečil. Pokojnik, rojen v Srbiji, je kot borec NOV prešel domala vso našo domovino in se po osvoboditvi naselil v Novem mestu. Zglednemu lovcu, požrtvovalnemu delavcu in iskrenemu tovarišu časten spomin!

Lovci LD Padež

Boris Colja, dolgoletni gost LD Kozina, bivajoč v Trstu, je v 38. letu starosti podlegel bolezni. Iskrenemu in priljubljenemu lovskega tovarišu časten spomin!

Lovski tovariši LD Kozina

Cveto Ivančič, član LD Litija, poklicni logar, se je pri podiranju drevja, da bi postavil svoji številni družini skromen dom, smrtno ponesrečil komaj 35 let star. Naj bo nepozabnemu tovarišu lahka zemlja!

LD Litija

Ivan Kos, član LD Litija, je v decembru 1965 star 74 let umrl. Pokojnik je bil 40 let lovec, nekaj časa tudi starešina družine, dober lovec, učitelj mladim tovarišem, poln zdravega humorja in skrben gojitelj divjadi. Našega Johana bomo težko pogrešali in se ga vedno spominjali!

LD Litija

Janez Bizjak, član LD Vodice, je v 72. letu starosti 4. aprila 1966 umrl. Njegova slika je bila objavljena v 7. številki 1965, ko je s tremi drugimi jubilariti vendar zdrav praznoval sedemdesetletnico. Med prvimi je bil, ki so pomagali graditi lovski dom. Bil je vedno vesten na lovu in prijeten družabnik. Zvestega tovariša bomo ohranili v trajnem, lepem spominu!

Člani LD Vodice — N.

Lovska kinologija

Redni letni občni zbor Kluba za goniče

je bil 3. aprila 1966 in ker poteka 20 let klubovega delovanja po vojni, je njegov predsednik dr. Janko Lavrič na kratko orisal to delovanje. Predtem pa je počastil spomin v preteklem letu umrlih članov, zlasti Venčeta Jakila, Pavla Fabianija in dr. Stanka Pušenjaka, ki so bili vidni in zaslužni delavci za napredek kluba. Kako je klub razvijal svoje delo, je razvidno iz podatkov o vpisih

psov v Register mladih goničev (RMG in v Jugoslovansko rodovno knjigo goničev (JRG) pred vojno in danes. Od osmih pasem goničev je bilo vpisanih: pred vojno 57 legel, v RMG 237 in JRG 161 psov, sedaj je 1181 legel, v RMG 4929 in v JRG 2721 psov.

Iz Registra mladih jih je bilo od 4929 vpisanih v Jugoslovansko rodovno knjigo goničev 2721, to je 55%. Preizkušnjo naravne zasnove je Klub uvedel šele po vojni in je bil prvi pes preizkušen leta 1950. Skoraj vsi psi pa so bili ocenjeni po zunanosti na posebnih pregledih. Pred vojno je Klub na podlagi pravilnika iz leta 1939 izvedel v cerkniškem lovišču dve tekmi in po vojni dve mednarodnega pomena, na katerih sta dva psa prejela naslov mednarodnega prvaka, in sicer psica Hitra, last znanega rejca Adolfa Ivanca iz Sodražice ter psica Ziva, last Jožeta Kristena iz Cerknice. Ivančev kratkodlaki istrijan Jago pa je kot prvi gonič iz naše države dosegel naslov mednarodnega prvaka v lepoti.

Da bi poživil zanimanje za šolanje in tekmovanje goničev, je Klub uvedel tekmovanje za prehodni lovski rog. Bile so tri tekme in sicer leta 1961 in dve 1963, ena od njih jubilejna za 40-letnico Kluba. Na njih si je ekipa iz Kočevja priborila prehodni lovski rog v trajno last, ker je zmagala na vseh treh tekmah. Prve tekme se je udeležilo 12 psov, druge 18 in jubilejne 27. Te tekme so potrdile pravilnost, da goniče šolamo tudi po krvnem sledu. To je uvedla Lovska zveza Kočevje že pred nekaj leti, kar je dalo uspeh, da so bili psi s področja te zveze štirikrat zmagovalci na sedmih preizkušnjah po krvnem sledu, ki jih prireja Lovska zveza Slovenije oziroma Društvo ljubiteljev ptičarjev.

Leta 1948 je Klub izdal tiskan pravilnik za šolanje goničev, pozneje pravilnik za ocenjevanje zunanosti in tudi rodovno knjigo, v dveh delih, leta 1950 in 1954. Leta 1963 je izdal seznam dopolnilnih vpisov v JŠG in seznam goničev, preizkušenih v naravni zasnovi, izmed katerih naj se izbirajo plemenjaki, po sklepih zbora sodnikov na Travnici gori.

H koncu poročila je predlagal: Lovska zveza Slovenije naj ukrene vse potrebno, da se stalež zajca dvigne; da bodo lovske družine izvajale pravilnik o razvidu lovskih psov in da bodo imele primeren del lovišča za šolanje psov; da bodo lovci pravilno šolali pse po krvnem sledu parkljaste divjadi.

M. Š.

Kinološke prireditve v letu 1965, pri katerih sem s pristankom JKS-a sodeloval kot all round sodnik

Dne 24. aprila in 25. aprila 1965 v Salzburgu — mednarodna jubilejna razstava psov vseh pasem ob 60-letnici društva, prireditelja »Kynologischer Verein für das Land Salzburg«.

Prijavljenih je bilo 930 psov 84 pasem. Sodnikov je bilo 20 in šestih držav. Prvi dan sem ocenjeval 57 hrtov 7 pasem, drugi dan pa 38 psov raznih drugih pasem. Poleg tega sva z drugim all round sodnikom pregledala prvi dan 9 vzrejnih skupin, drugi dan pa sedem.

Razstavni prostor za ocenjevanje ni bil pokrit in je prvi dan dež močno oviral ocenjevanje.

V krogu g. Helbiga so bili prijavljeni 4 jugoslovanski psi kraške pasme; izostala sta dva, druga dva pa sta dobila oceno odlično ter naslov prvaka Salzburg 1965 in C. A. C. I. B. To sta bila Grom JRŠp 297 K, last Marije Božičko, Majšperk, Ptujška gora 4 in Hera Framska JRŠp 303 K, last Lize Kupčič, Slov. Bistrica, Partizanska 19.

Dne 27. junija 1965 v Innsbrucku — mednarodna jubilejna razstava psov vseh pasem ob 30-letnici tamkajšnjega društva. Priredil jo je »Tiroler Rassenhunde Verein«. Prijavljenih je bilo 510 psov 68 pasem. Sodnikov je bilo 15 iz petih držav. Dodeljenih mi je bilo 47 lovskih psov 14 pasem. Razstavni prostor je bil pokrit sejamski prostor in za ocenjevanje zelo prikladen.

Dne 25. in 26. septembra 1965 v Budimpešti — mednarodna razstava psov vseh pasem.

Priredil jo je »Magyar Ebtenyesztök Országos Egysülete«. Prijavljenih je bilo 708 psov 65 pasem iz 11 držav. Sodnikov je bilo 22 iz petih držav. Iz Jugoslavije sva bila Tibor Lovrenčič in jaz. Jugoslavija je razstavila štiri porentre.

Meni je bilo dodeljenih 72 psov 14 pasem. Za najine posebne zasluge za madžarsko kinologijo sva prejela diplomu in zlato obrobjeni znak kinološke organizacije.

Dne 9. in 10. oktobra 1965 v Pragi — Mezinardna Vystava psu všech plemen.

Priredil jo je Ustředni kynologická skce ČSSR. Prijavljenih je bilo 1300 psov 82 pasem. Sodnikov je bilo 25 iz petih držav.

Dodeljenih mi je bilo 72 psov raznih pasem, med njimi jugoslovan-

Razstavní paviljon v kulturnem parku Fučík v Prazi

Foto M. Zidar

ska ovčarka kraške pasme Hera Framska JRSp 303 (K) z oceno odlično, prvakinja Prage ter C. A. C. I. B.

Razstava je bila na velikem razstaviščnem prostoru starega velesejma. Sodniki so pri ocenjevanju beležili zgolj odlike in napake, ne pa celotnega opisa zunanosti, saj so bili vsi psi že prej ocenjeni in detajlno opisani.

Razstava v celoti kakor tudi prostor in organizacija so napravili name doslej najmočnejši vtis. Psov brez popolnega zobovja nismo smeli oceniti z odlično.

Dne 16. in 17. oktobra 1965, Dunaj. — Mednarodna jubilejna razstava psov vseh pasem kot 30. razstava na Dunaju.

Prirredil jo je »Österreichischer Kynologen Verband«. Prijavljenih je bilo 876 psov 80 pasem. Sodnikov je bilo 30 iz šestih držav. Iz Jugoslavije sva bila Tibor Lovrenčič in jaz. Lovrenčiču je bilo dodeljenih 50 psov 4 pasem, meni pa 48 psov 8 pasem. Razstava je bila v prostorih dunajskega velesejma v centru mesta. Sodniški krogi so bili ograjeni s klopni in primerno veiki.

Na mojo pobudo sta se mednarodnih razstav psov vseh pasem v Innsbrucku, Pragi in na Dunaju udeležila kot sodniška pripravnik Janez Hojan in Miroslav Zidar.

Dne 6. novembra 1965 v Gradcu. Pregled psov vseh pasem. Prirreditelj »Steirischer Hundessportklub«. Pregledanih je bilo 54 psov 16 pasem. Sodnik sem bil jaz.

Na pozdravnem večeru je bila razglašena izvolitev častnih čla-

nov Kluba in to 4 Avstrijcev in mene. Prejeli smo diplomu in častni znak. Meni so častno članstvo dodelili za zasluge pri meddržavnih sodelovanjih in pri uspehih za razvoj športne kinologije (službenih psov).

All-round sodnik
Teodor T. Drenik

Iz zapisnika 45. občnega zbora Društva ljubiteljev ptičarjev, ki je bil 2. aprila 1966 v Ljubljani.

Predsednik Vladimir Pleničar je v svojem obširnem poročilu med drugim omenil 45-letnico društva, ki je bilo ustanovljeno 23. februarja 1921. Iz poročila je razvidno, da se je pod njegovim agilnim vodstvom delo društva vsestransko razmahnilo, razširilo in poglobilo, prav tako sodelovanje in stiki s sorodnimi organizacijami v inozemstvu. O tem pričajo številne uspele kinološke prireditve in udeležbe društva na njih doma in v inozemstvu ter mnoga dobro organizirana predavanja, seminarji in tečaji. Za leto 1966 je društvo izdalo tudi ličen, z lepimi slikami opremljen kalendar, ki je bil ugodno sprejet in bo zato v prihodnje vsebinsko razširjen.

Tajnik je v poročilu navedel, da društvo šteje 231 članov, odbor pa 16 članov, in je imel 6 oziroma 9 sej. Gospodar je omenil, da je v Sloveniji izmed 4402 lovskih psov 1155 ptičarjev, da je društvo organiziralo 9 pregledov in 10 preizkušenj psov ter da primanjkuje sodniškega kadra. Z izmenjavo enega člana ostane odbor za leto 1966 z istimi člani.

Zbor je sklenil predlagati KUSu, da se opusti disciplina »ostrost«.

M. Š.

Društvo ljubiteljev ptičarjev vabi lovce-vodnike, da se prijavijo kot sodniški pripravniki, zlasti mlajši, ki imajo veselje za učenje psa ptičarja, tudi šarivca. Če bo dovolj prijav, bomo pripravili tečaj. Vzgojiti želimo več vodnikov, ki bi znali vaditi psa in ga voditi na preizkušnjah in tekmah. Prijave sprejema tajnik DLP Pavel Cvenkel, Ljubljana, Zavod za socialno zavarovanje, Miklošičeva cesta.

Društvo ljubiteljev ptičarjev

Po pravilniku za podeljevanje znaka »Vodnik« DLP sta izpolnila pogoje Janez Udovič iz Ljubljane za zlati znak, Aleksander Bednaršek iz Krškega pa za srebrni znak.

Odbor DLP je podelil prof. dr. Jožu Rantu, častnemu članu društva, ob njegovih sedemdesetletnici zlati znak »Vodnik« za njegove velike zasluge za delo v društvu in za pisanje mnogih strokovnih člankov in razprav.

DLP

Spomladanski pregled in preizkušnja jamarjev v Mariboru

V neprijaznem, deževnem vremenu so se 10. aprila 1966 zbrali lovci, vodniki jamarjev v gostilni Lešnik na Pobrežju pri Mariboru zaradi pregleda in preizkušnje psov v umetnem rovu. Privedenih je bilo 12 psov, od teh 9 lovskih terierjev in presenetljivo — tudi 3 jazbečarji, ki jih v zadnjih letih pri nas zlepa ni več videti. Že bežen pogled je pokazal zelo soliden pasji material — ocenitev zunanosti je to v celoti potrdila. Saj je bilo 9 lovskih terierjev ocenjenih: 1 odlično, 6 prav dobro in 2 dobro. 2 jazbečarja sta bila ocenjena prav dobro, tretji pa dobro. Skratka, zelo lep uspeh. Razočaranje pa je prinesla preizkušnja mladih psov v rovu na čednega lisjaka, ki je bil poprej strah in trepet sladkovrških kur.

Pogled na 12 razjarjenih, v vseh modulacijah bevskaajočih jamarjev »čednih postav« mi je vzbudil skrb za srečo kurjega tatu, ko smo ga oprezno vložili v kotel umetnega rova. Izkazalo pa se je, da bi naš zvitorepec z lahkoto prenesel tudi trikratno število tako klavnih nasprotnikov. Večinoma se za rov niso niti zmenili in jih ni bilo moč pregovoriti, da bi si ga vsaj ogledali z notranje strani. Tudi ko smo jih vložili v rov neposredno pred roparico, se ni kaj dosti spremenilo. Malo so potegnili k sebi sapo, prepojeno s svežim dahom po lisjaku; eden teh junakov se je kratkoma obrnil in preplezal ves rov v obratni smeri, tako da je zmoglavno izstopil pri vходу. Postalo je očitno, da so ti psi to pot prvič začutili dah po roparici in da je bil zanje rov prava španska vas. Tako slab uspeh pa je predvsem pripisati vodnikom, ki pse premalo vodijo v revir. Ni tega zameriti mladim, ne dovolj izkušenim vodnikom, ki jim pač še manjka prakse pri tem delu. Vendar je bilo na torišču tudi nekaj v lovski in kinološki praksi osivelih starin, ki bi pa že lahko storili malo več za vzgojo svojih varovancev.

Uspeh pregleda in preizkušnje

a) Lovski terierji

Hera, JRJLT 2228, lastnik Ivan Caf, Maribor, tel. ocena odlično, preizkušnje se ni udeležila.

Asta RMLT 1844, lastnik Ivan Caf, Maribor, tel. ocena prav dobro, preizkušnja 54 točk, ocena 2, Ω .
Cven RMLT 1716, lastnik Janko Dokl, Zg. Korena 25, ocena prav dobro, na preizkušnji odpovedal.
Roj RMLT 1926, Anton Žirovnik, Fram, ocena prav dobro, na preizkušnji odpovedal.

Drzni RMLT 1917, lastnik Milan Krajnc, Maribor, tel. ocena prav dobro, preizkušnja 54 točk, ocena 2, Ω .

Dante RMLT 1914, lastnik Alojz Osterž, Maribor, tel. ocena prav dobro, na preizkušnji odpovedal.
Cigo RMLT 1941, lastnik Jože Tomše, Oplotnica, tel. ocena prav dobro, na preizkušnji odpovedal.
Ara RMLT 1843, lastnik Peter Ozebek, Vrtniče 8, tel. ocena dobro, na preizkušnji dosegla 8 točk.

Cica RMLT 1944, lastnik Karl Krihbaum, Oplotnica, tel. ocena dobro, na preizkušnji dosegla 54 točk, ocena 2, Ω .

b) Jazbečarji

Tac RMJri 227, lastnik Ivan Petrič, Oplotnica, tel. ocena prav dobro, na preizkušnji odpovedal.

Ciga RMJri 207, lastnik Ivan Verdinek, Rače, tel. ocena dobro, na preizkušnji odpovedal.

Tisa RMJri 233, lastnik Hinko Sernc, Šmartno na Poh., tel. ocena prav dobro, na preizkušnji dosegel 54 točk, oceno 2 in Ω .

Otmar Cvirn, sodnik

PRIJAVLJENE IN ZAŠČITENE PSARNE

»BUTAJNOVA« za nemške ovčarje, lastnik Franc Serše, Ljubljana, Povšetova 88.

»LJUTOMERSKA« za nemške kratkodlake ptičarje, lastnik Franc Škrget, Mota 27, pošta Ljutomer.

»LIMBERSKA« za nemške kratkodlake ptičarje, lastnik Franc Kmetič, Ljubljana, Šentvid blok II.

»ZERJAVSKA« za nemške ovčarje, lastnik Alojz Letnik, Maribor, Linhartova 15.

Kinološka zveza Slovenije

PRIJAVLJENE PARITVE

Koker španjeli:

Bojka Mladinska JRŠK 446 — Rigo JRŠK 431, leglo bo 1. 6. 1966, vzreditelj Erna Seršen, Bistrica 11, p. Ruše.

Gino JRŠK 348 — Per JRŠK 497, leglo bo 4. 6. 1966, vzreditelj Jože Turk, Krško, Tovarniška 3.

Nemški ktdl. ptičarji:

Cela Ravenska JRPki 332, bila na tekmi — Aco Cirkovski JRPki 2312, bil na tekmi, leglo je bilo 24. 5. 1966, vzreditelj Karel Klement, Dolič 119, p. Kuzma.

Cara JRPki 3717, bila na tekmi — Blisk JRPki 3359, leglo bo 5. 6. 1966, vzreditelj Vlado Domanjko, Benedikt v Slov. goricah.

Bistra JRPki 3457 — Ago Trgoviški JRPki 3761, bil na tekmi, leglo je bilo 17. 5. 1966, vzreditelj Jože Ostreljč, Pesje 24, p. Artiče.

Tea Biljenska JRPki 2070 — Cedo Betnavski JRPki 2834, leglo je bilo 24. 5. 1966, vzreditelj Miro Rijavec, Crniče 54, pri Gorici.

Bora RMPki 2214 — Alf JRPki 2160, bil na tekmi, leglo je bilo 20. 4. 1966, vzreditelj Štefan Smodiš, Rankovci 26, p. Tišina.

Ema Vrbinska JRPki 3058 — Ero JRPki 1594, leglo je bilo 22. 4. 1966, vzreditelj Alfonz Vahčič, Cerklje ob Krki.

Ajda JRPki 2768 — Cedo Betnavski JRPki 2834, leglo je bilo 17. 4. 1966, vzreditelj Jože Krpan, Prvačina 125, p. Dornberk.

Epagneul bretoni:

Ada JRP EB 69, bila na tekmi — Bodo JRP EB 38, leglo bo 25. 6. 1966, vzreditelj Franc Preskar, Krško, Cesta krških žrtev 2.

Lovski terierji:

Lajka Trebeljevka JRLT 2574 — Cvetko Sladkogorski JRLT 1251, leglo bo 22. 6. 1966, vzreditelj Stanko Česnik, Ljubljana-Polje 249.

Sila Pobreška JRLT 2350, bila na tekmi — Ego JRLT 1053, bil na tekmi, leglo bo 14. 6. 1966, vzreditelj Anton Jurič, Peričevo 31, p. Dol pri Ljubljani.

Jana JRLT 2242, bila na tekmi — Jadran Travnogorski JRLT 2550, leglo je bilo 13. 4. 1966,

Istrijančki

Foto J. Strubelj

vzreditelj Anton Andolšek, Gorenja vas 55, p. Ribnica na Dol.
Dika JRLT 2170 — Don JRLT 1915, leglo je bilo 15. 5. 1966, vzreditelj Andrej Herblan, Peščenek 22, p. Cerknica.
Astra Javorniška JRLT 1998 — Jon JRLT 2702, leglo je bilo 25. 5. 1966, vzreditelj Izidor Česen, Vipava, Gradišče 47.

Braki jazbečarji:

Cveta JRBj 1632 — Aron JRBj 1747, leglo bo 4. 6. 1966, vzreditelj Anton Podlipnik, Suhadole 40, p. Komenda pri Kamniku.
Asta Poljčanska JRBj 1355 — Edi RMBj 2767, leglo je bilo 23. 4. 1966, vzreditelj Lovska družina Stara Fužina.
Asta JRBj 1163 — Tiger (Bobi) JRBj 1397, leglo je bilo 15. 5. 1966, vzreditelj Alojz Vintar, Kostanjevica na Krki, Gorjanska cesta 8.
Žida Reseniška JRBj 1690 — Doran JRBj 1462, leglo bo 7. 6. 1966, vzreditelj Rudi Blazinšek, Konjsko 5, p. Vojnik.
Aga Ortniška JRBj 1599 — Bodo JRBj 1480, bil na tekmi, leglo bo 18. 5. 1966, vzreditelj Lovska družina Velike Poljane.
Ciba Šmartinska JRBj 1608 — Aron JRBj 1747, leglo bo 21. 6. 1966, vzreditelj Franc Goriup, Moravče 30.
Cita JRBj 1124 — Žigo JRBj, 1195, leglo je bilo 18. 4. 1966, vzreditelj Anton Jakopin, Grahovo pri Cerknici.
Besna JRBj 1186 — Boni JRBj 1596, bil na tekmi, leglo bo 11. 6. 1966, vzreditelj Ivan Andrijašič, Podgorje 40, p. Podgorje.
Bina JRBj 1098 — Bruno JRBj 1378, leglo je bilo 29. 5. 1966, vzreditelj Franc Primožič, Tržič, Čevljarska ul. 4.
Barka JRBj 1648 — Bor JRBj 1646 leglo je bilo 7. aprila 1966,

vzreditelj Stanko Colarič, Dol 22, p. Podbočje.
Cica JRBj 1164, bila na tekmi — Taso JRBj 1105, bil na tekmi, leglo je bilo 31. 3. 1966, vzreditelj Albert Lorber, Mrzlava vas 24.
Bistra JRBj 718 — Bobi JRBj — RMBj 12391-576 Kuh, leglo je bilo 15. 5. 1966, vzreditelj Vojko Žnidaršič, Ilirska Bistrica, Rečica 13.
Lora Vinarska JRBj 1693 — Ago JRBj 1569, leglo bo 9. 6. 1966, vzreditelj Ivan Mešiček, Grobelno.
Miška JRBj 1703 — Ago JRBj 1560, leglo je bilo 25. 4. 1966, vzreditelj Franc Brdник, Preloge 9 a, p. Zg. Ložnica.
Brina JRBj 1460 — Hajko Vinarski JRBj 1455, leglo je bilo 28. 5. 1966, vzreditelj Vinko Hroval, Ožbalt 40, ob Dravi.

Resasti istrski goniči:

Bistra JRGri 1111 — Ari JRGri 972, leglo je bilo 8. 5. 1966, vzreditelj Ivan Poljs, Lokev 70, p. Divača.
Aika JRGri 922 — Biser JRGri 1074 leglo je bilo 31. 5. 1966, vzreditelj Ivan Kete, Dolenje 25, p. Ajdovščina.

Kratkodlaki istrski goniči:

Ciba JRGki 3305 — Belko JRGki 3810, leglo je bilo 13. 3. 1966, vzreditelj Rudi Finžgar, Nova vas 2 a, p. Lesce.
Gejša RMGki 2441 — Cero JRGki 3566, leglo bo 11. 6. 1966, vzreditelj Lovska družina Sodražica.
Ega JRGki 4361 — Cero JRGki 3566, leglo bo 20. 6. 1966, vzreditelj Lovska družina Sodražica.
Jaga Travnogorska JRGki 4096, — Gero JRGki 3426, leglo bo 20. 6. 1966, vzreditelj Lovska družina Sodražica.
Diana JRGki 3642 — Špijon JRGki 3874, leglo bo 17. 6. 1966, vzreditelj Žan Kovačič, Kozarišče 22 a, p. Stari trg pri Ložu.

Zala JRGki 2980 — Ari JRGki 3475, leglo bo 22. 6. 1966, vzreditelj Lovska družina Velike Lašče.
Ruža JRGki 3036, bila na tekmi — Goran JRGki 3415, leglo bo 2. 6. 1966, vzreditelj Ivan Ušen, Lokovica 124.
Diana Kočevska JRGki 4084 — Ari JRGki 3475, leglo bo 4. 6. 1966, vzreditelj Pavle Oven, Ribnica na Dol. 175.
Cica JRGki — Ero JRGki 3860, bil na tekmi, leglo je bilo 15. 5. 1966, vzreditelj Adolf Žnidaršič, Hočevje, p. Krka.

Posavski goniči:

Divna JRGki 3781 — Živko JRGp 3756, leglo je bilo 17. 4. 1966, vzreditelj Janko Izlakar, Podšentjur 12, p. Litija.
Huda JRGp 3215 — Deson JRGp 4119, leglo je bilo 7. 5. 1966, vzreditelj Andrej Krajnc, Mrzla planina 4, p. Zabukovje pri Sevnici.

Kinološka zveza Slovenije

Šaljive

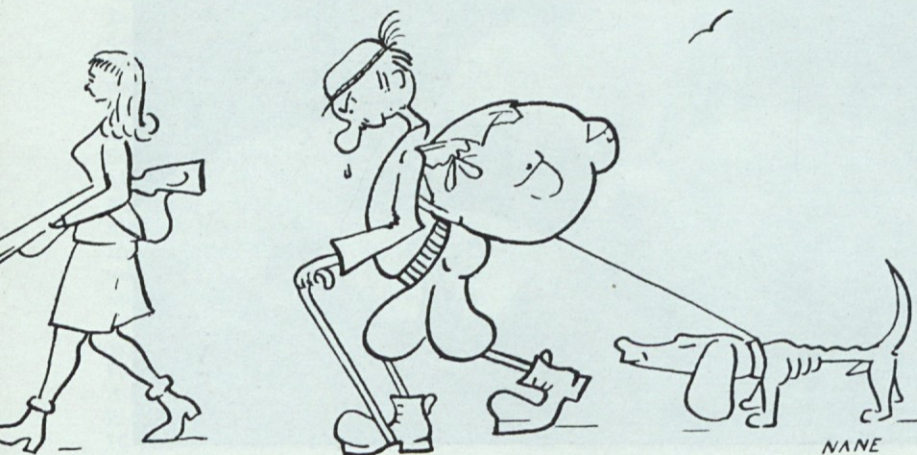
Dvoumno

Pokojni pisatelj Janez Jalen je v mladih letih hodil najraje na lov v pobočje Stola. Tam je tudi dolgo »pasel« gamsa, ki pa se je pone srečil. Ko se je namreč pri paši vpenjal po skalah, mu je spodrsnilo tako, da je z roglji obvisel na krivenčastem gabru in poginil. Pisatelj je obljubil, da bo o tem gamsu napisal črtico za »Lovca«. Urednik ga je po daljšem času spomnil na obljubo:
»Kako daleč ste že s črtico o gamsu, ki se je obesil?«
Jalen pa: »Obesil se je že...«
-elf-

»Lovski krst«

Znani lovec in puškar Ivan Bohinc z Mišač je že kot otrok hodil z očetom na lov. Kmalu mu je oče tudi zaupal puško in šla sta na gamse v Kroparsko goro. Zasedla sta vsak svoje čakališče. Ko je oče slišal Ivanov strel, je prišel k sinu.
»Oče, pogled, podrl sem ga!« je Ivan vesel pokazal očetu v steno, kjer je obtičal njegov gams.
Oče je pogledal na mrtvega gamsa, zamahnil s težko roko in Ivanu pritisnil krepko klofuto.
»Zakaj pa to?« je sin debelo pogledal očeta.
»Zato, da ne boš nikoli pozabil, kdaj si prvega.«

-elf-

Težave...